

HİTAP

Konulu Vaaz Dergisi

İBADET HAYATI



Bünyamin BEKTAŞ
Ordu Müftülüğü
Din Hizm. Uzmanı

Niyazi YILMAZ
Ordu İl Müftülüğü
Vaizi

Halis İMANLIK
Ünye İlçe Müftülüğü
Vaizi



ordu.diyamet.gov.tr

ÜCRETSİZ

HİTAP

Konulu Vaaz Dergisi

ORDU İL MÜFTÜLÜĞÜ DERGİSİ

ORDU İL MÜFTÜLÜĞÜ ADINA İMTİYAZ SAHİBİ
VE GENEL YAYIN YÖNETMENİ
Dr. İsmail ÇİÇEK

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Burhan AL

EDİTÖR
Dr. İsmail ÇİÇEK

YAYIN KURULU
Şerife Hanım ALTUNER
Kasım KARAMAN
Niyazi YILMAZ
Ekrem AKBAŞ
Hasan Basri ÇEDİK
Mustafa AKKAYA

WEB
ordu@diyanet.gov.tr

İL MÜFTÜLÜĞÜ TEMSİLCİSİ
Emrullah ŞAHİN

YAYIN TÜRÜ
Yerel-Süreli

Akyazı Mah. Atatürk Bul. No: 269
📍 Altınordu/ORDU
(0452) 234 04 11-233 05 17- 233 03 95
Faks: 0 452-234 02 08

Facebook: Ordu Muftuluk
Twitter: @orduilmuftulugu
Instagram: ordu_muftulugu
YouTube: Ordu İl Müftülüğü



T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NO: 73074

Yayınlanan yazıların hukuki ve bilimsel sorumluluğu
yazarlara aittir.

İÇİNDEKİLER



8

İBADET HAYATI

9

İnsan ibadetleri sayesinde Allah'ın kendi üzerindeki ontolojik hakimiyetini tanıyarak, O'nunla ahlaki bir ilişkiye girer

12

Ancak tövbe edip hallerini düzelterler, Allah'a sınıksız bağlanıp dinlerini yalnızca O'na özgü kılanlar başkadır. İşte bunlar müminlerle beraberdirler ve Allah müminlere ileride büyük bir mükâfat verecektir.[1](Nisa 146)

15

Aile fertlerine namazı emret, kendinde bunda kararlı ol Senden rızık istemiyoruz asıl biz seni rızıklandırıyoruz. Mutlu gelecek günahlardan sakınanların olacaktır.[1] (Taha 132)

16

Allah Teala ibadetlerde orta yolu tutmamız için ibadetleri kolaylaştırmıştır

19

Arafat ve şeytan taşlama mevkii gibi kalabalık grupların bulunduğu ortamlarda ibadetin gerektirdiği huşu içerisinde, engin bir hoşgörü ve fedakarlık duygusu ile hareket edilmeli; kaba, saldırgan ve kavgacı olunmamalıdır.

22

Bir davranışın ibadet olabilmesi için; kişide iman, niyet ve ihlas olması gerekir. İbadetin Allah rızası için yapılması ve İslâm'a uygun olması lazım gelir. Uygulama itibarıyla geniş manada ibadetler dört kısma ayrılır:[3]

- İman, ihlas, niyet, tefekkür, marifet, sabır, takva gibi kalbî ibadetler.
- Namaz, oruç, dil ile zikir ve dua, ana-babaya iyilik, insanlara iyi muamele ve sıla-i rahim gibi beden ile yapılan ibadetler.

24

A. İBADET KAVRAMI

24

İbadet Kavramının Sözlük Anlamı

29

İbadet Kavramının İtaat Anlamı

31

İbadet Kavramının Dua Anlamı

33

BADET KONUSU İŞLENİRKEN BAŞVURULACAK AYET VE HADİSLER

38

İnsana en yüce zevk ve lezzetleri veren şey de sevdiği, önünde eğildiği ve kendisine taptığı varlığa ibadet etmektedir. Çünkü ibadet, insanın varlığını kendi varlığında yok saydığı, korkularını yenip ümitlerini filizlendirdiği gizemli bir hakikattir

39

İbadet, Kur'an'ın temel konulardan birini teşkil etmekle beraber, aynı zamanda Kur'an'da doğrudan veya dolaylı olarak en fazla zikredilen kavramlardan bir tanesidir. Kur'an'ın şu andaki tertibindeki ilk emri, tüm insanları yaratan Allah'a ibadet etmektir.

41

Günahtan asude, tertemiz, masum olarak dünyaya gönderiliriz. Masum kalmaktır aslanan. Bu nedenle bazen fabrika ayarlarına dönmemiz, çoğu zaman güncelleştirme almamız gerekmektedir. Masumiyetimizi kirletmeden temiz sicille huzura dönebilmek de başkaca bir imtihanımızdır.

42

Hz. Peygamberin Bizlere Örnek Olacak İbadet Hayatı

43

Oruçla ilgili olarak Hz. Peygamber (sav), iftarda acele edilmesini, sahurda ise imsak vaktine kadar yenilmesini tavsiyeemiş; sahur yemeğinde bereket olduğunu söylemiştir. Hz. Peygamber (sav) Ramazan orucunun yanında, yılın belirli dönemlerinde daha yoğun olmak üzere nafie oruçlar tutmuştur.

45

Kur'an'da ibadet kavramı; tevhid (Nisa, 36), itaat (Bakara, 172), dua (Mü'min, 60), boyun eğmek (Fatiha, 5), iman ve salih amel (Nisa, 172-173), Allah'ı tesbih ve secde (A'raf, 206), Allah'ı bilmek ve tanımak gibi (Zariyat, 56) anlamlarda kullanılmıştır. Bu manalardan hareketle ibadet, İslam'ın emir ve yasaklarını gözetmeyi ve Allah'ın sınırlarını korumayı ifade eder. Bir davranışın ibadet olabilmesi için; kişide iman, niyet ve ihlas olması gerekir. İbadetin Allah rızası için yapılması ve İslam'a uygun olması lazım gelir.

53

Oruç İnsanı Kötülüklerden Alıkoyar



**Riya Karışan Ameller
Boşa Gider**

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahim olan Allah'ın Adıyla.

İBADET HAYATI



Bünyamin BEKTAŞ

Ordu İl Müftülüğü
Din Hizm. Uzmanı

أعوذُ اب هلا امن الشيطان ان
الرجيم باسم ا هالل الرحه ان
الرحيام
المد اهلا ر اب العالمين والصلاة
والسلام على رسولنا محمد وعلى
اله واصحابه واتباعه ومن تبعهم
اباحسان إلى يوم الذي ن ر اب
اشرح لي صدرى وي اسرلى امرى
واحلل عقدة امن لاسانى ي فقهُوا ق
ولى ر اب ا زدنا اعلمًا والاقنا ابصًا
الأبن
اللهم علامنا ابا ي ن فعنا وارفا عنا
ابا علمتنا انك انت العلام الكاي م
سبحانك ل اع لم لنا ال ما علمت نا
انك انت الع ل يم
الك يم

سبحانك ل فهم لنا ال ما فهمتنا
انك انت الواد الكريم ان احسن ال
ادي اث كاتب الل ، احسن ال داي
هدي محامد صلى الله عليها وسل م
صلوا على رسولنا محمد صلوا على
طبيب قلوبنا محمد د
صلوا على شفيع ذنوبنا محمد د
اللهم صل على سيدنا محمد وعلى
ال سيدنا محمد

Bizleri yaratan, yaşatan, müminlerden kılana, mağmur etmemiz için bir ömür bahşedene hamd; îmarın mahiyeti beyan eden, dini bize eksiksiz taşıyan, yaşayan, emin elçi Hz. Rasül'e salat; havf ve racâ arası muhasebeyle ömürlerini tartan, ümmeti olmak için uğraş veren tüm kardeşlerime selam olsun.

Allah'ın selamı, rahmeti, mağfireti bütün inananların üzerine olsun. Gününüz mübarek, gönlünüz huzur dolsun. Rabbim yuvalarınıza muhabbet, yurdunuza sekinet koysun.

Sohbetimizi birbirini Allah için seven Allah için buğz eden kardeşin kardeşe nasihati kabilinden her birimiz için ahiret azığı saysın.

İBADET HAYATI

İbadet; Allah'a tazim ve saygı göstermek, emirlerine itaat etmek, ona kulluk etmek demektir. İnsan; beden ve ruhtan meydana gelen bir varlıktır. Bedenimizin maddi gıdaya ihtiyacı olduğu gibi ruhumuzun da manevi gıdaya ihtiyacı vardır. Ruhun en önemli gıdası da sağlam iman ve ihlasla yapılan ibadettir. İbadetle aynı anlama gelen ubudiyet(kulluk) kavramı ise daha çok tasavvufi bir terim olup, nefsin istek ve arzularından sakınarak, Cenab-ı Hakk'ın emrine uymak demektir. Sözlere vefa, vaadlere rıza, hadleri muhafaza ve kaybedilenlere karşı sabır göstermek gibi çeşitli unsurları içermektedir.

Dini literatürde ibadet kelimesi yanında dua, tesbih, huşu, hudu, anve, rukü, secde, şükür, zikir ve inabe, itaat, kurbet ve taat gibi kelimeler de çoğu zaman eş anlamlı olarak kullanılmışlardır.

İbadet yapan kişiye “abid” ve “ibadetkar”, kendisine ibadet edilene “mabud”, ibadet yapılan yere “mabed” ya da “ ibadetgah” denir. İslam'a göre ibadet; varlığı sonsuz kudret ve azameti her yerde hissedilen zahiri sebeplerin üstünde ve her türlü tasarruf kudretine sahip olan yüce yaratıcıya karşı gösterilen tevazu, saygı, itaat ve tazimin en yüksek mertebesidir.

Çünkü iman sadece kuru bir çift sözden ibaret olmayıp amel yapmayı gerektirir. İman ağacının meyvesidir. Amellerimiz, ibadetlerimiz öyleyse imanımızı salih amellerle meyveli hale getirmeliyiz.

Bizler inandıktan sonra “nasıl olsa iman ettim, öyleyse bundan sonra hiçbir şey yapmama gerek yok, bütün mesele hallolmuştur” mu?” diyeceğiz; yoksa iman ve İslam dairesine girdik deyip Yüce Rabbimizin emirlerini yerine getirmeye mi çalışacağız? Elbette iman etmek her şeyin başıdır. İnanmakla çok büyük bir mesafe kat etmiş oluruz. Ancak bunu yeterli görüp ayetin devamındaki salih amel işleyenler ve O'na gönülden bağlı olanlar kısmını dikkate almamak, ayeti bir bütün olarak ele almayı yanlış anlamak olur. Çünkü iman sadece kuru bir çift sözden ibaret olmayıp amel yapmayı gerektirir. İman ağacının meyvesidir. Amellerimiz, ibadetlerimiz öyleyse imanımızı salih amellerle meyveli hale getirmeliyiz. İman zihinlerde hapsolan soyut bir düşünce değildir. Bilakis iman, inandığımız şeylerin hayata geçirilmesi, salih amele dönüşmesi ve gerektiğinde bu uğurda birtakım sıkıntılara katlanılmasıdır. Bu konuya işaretlerle Rabbimiz şöyle buyurmaktadır

İnsanlar, denenip sınavdan geçirilmeden, “İman ettik” demekle bırakılacaklarını mı sanıyorlar? Andolsun ki biz, onlardan öncekileri de sınamıştık. Allah, elbette doğru olanları ortaya çıkaracaktır; kezâ O, yalancıları da mutlaka ortaya çıkaracaktır.[1](Ankebut 2-3)

[1] Diyanet Kur-an'ı Kerim meali (Ankebut 2-3)

Kutsal kitabımız Kuran' Kerim'in imandan bahseden ayetlerine dikkat edecek olursak, hemen tamamında imanla amelin yan yana zikredildiğini görürüz. Özellikle de imanla salih amelin birlikte kullanıldığına şahit oluruz. Yüce kitabımız amelin imandan bağımsız olmadığının delilleri ile doludur.

وَأُدْخِلَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالَاتِ
جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَتَاهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا
بِذَنِّ رَبِّمْ حَتَّى تَبْتِغُوا فِيهَا سَلَامًا

İman edip dünya ve âhîret için yararlı işler yapanlar, rablerinin izniyle içinde ebedî kalacakları ve altından ırmaklar akan cennetlere konulacaklar ve orada selâmla karşılanacaklardır.[1] (İbrahim 23)

أَنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالَاتِ لَمْ يُجَنَّبُوا
تَ تَرِي مِنْ تَتَاهَا النَّارُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ

İman edip dünya ve âhîret için yararlı işler yapanlara gelince onlar için altından ırmaklar akan cennetler vardır. İşte büyük kurtuluş budur. [2] (Buruc 11)

Bu ayet-i kerimelerde hep iman ile salih amelin peş peşe zikredildiğini görüyoruz. Bu da iman ile amel arasında ayrılmaz bir bağın varlığına işaret etmektedir. İman ile amel arasındaki bu münasebetin Peygamberin hadislerinde de sıkça vurgulandığına şahit olmaktayız. Kısa bir örnek vermek gerekirse günlük hayatımızda çoğumuzun karşılaştığı bir hayasızlık karşısında söylediği;

عن ابن عمرو بن العاص رضي الله عنهما
قال: [قال رسول الله صلى الله عليه و
سلم:] أربع من كنَّ فيه كان منافقاً
خالصاً. ومَنْ كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنْ هُنَّ
كَانَتْ فِيهِ خَصْلَةٌ مِنَ النَّهْفَاقِ حَتَّى
يُدْعَى: إِذَا أُوْتِيَ خَانَ، وَإِذَا حَدَّثَ كَذَبًا،
وَإِذَا عَاهَدَ غَدَرَ، وَإِذَا خَاصَمَ فَجَرَ.]
«أَخْرَجَهُ الْخَمْسَةُ.» الْوَرُ
الْكَذْبُ وَالْفُسُوقُ، وَالْمُرَادُ بِهِ هُنَا الْفَحْشُ

Hadisinde haya kavramının iman ile birlikte ifade edildiğini açıkça görmekteyiz. Bizler de Müslümanlar olarak salih amellerle hayatımızı donatmalı ve böylece Rabbimize gerçek anlamda bir kul olmalıyız.4 (Buhari İman 24)

Allah'ü Teala Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurur; Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım.

وَمَا خَلَقْتُ النَّاسَ وَالنَّسَّ إِلَّا لِيَّ عِبَادِينَ
مَا أَرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَا أَرِيدُ أَنْ
يُطِيعُونِ
أَنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ

Ben cinleri ve insanları, başka değil, sırf bana kulluk etsinler diye yarattım. Onlardan bir rızık istemiyorum, beni doyurmalarını da istiyorum değilim Şüphesiz rızık veren, sarsılmaz gücün sahibi olan yalnızca Allah'tır. [1](Zariyat 56-57-58)



Nitekim Kuran'ı Kerim

الَّتِ رَانَ اللّٰهُ يَسْجُدُ لَهُ مَنْ فِي
السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الرُّضِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ
وَالنُّجُومُ وَالْبَالُ وَالشَّجَرُ وَالذَّوَابُّ وَكَثِيْرٌ مِّنَ
النَّاسِ كَثِيْرٌ حَقًّا عَلَيْهِ الْعَذَابُ وَمَنْ
يَهِنُ اللُّهُ فَمَا لَهُ مِنْ مَّكْرِمَاتٍ اللّٰهُ يَفْعَلُ مَا
يَشَاءُ

İnsanlar hangi devirde olurlarsa olsunlar, bütün varlık alemine hakim olan, üstün bir kudretin bulunduğuna iman ederek, ona saygı göstermişlerdir. Bu durum yalnızca semavi dinleri kabul eden toplumlarda değil, ilkel kavimlerde de görülmektedir.

[1] Diyanet Kur-an'ı Kerim meali (Zariyat 56-57-58)

Tarih ve Psikoloji ilminin verileri, insanda din duygusunun ve kulu olduğunu düşündüğü yaratıcıya karşı duyduğu sevgi ve saygı, korku ve ümit, niyaz ve ibadet duygularının fitri ve doğuştan olduğunu göstermektedir. Bu sebeple, ibadetler konusu Allah tarafından gönderilmiş olan bütün ilahi dinlerin de temel esasları arasında yer almıştır.

İslam dininde ibadetler, sadece Allah için veya ona ulaşmak için yapılan belirli bazı sembolik işaret ve hareketlerle sınırlı tutulmayarak, hemen hemen bütün bir dünya hayatının “ibadet” haline dönüştürülebilmesi için her bir dünyevi davranışa uhrevi bir hüküm yani sevapcezaya bağlanması yoluna gidilmiştir. Kuran'ı Kerim'de müslümanların dünya hayatındaki nihai amaçlarının Allah'a ve rızasına kavuşmak olduğu defalarca vurgulanmıştır.

Böyle bir yaşamın tabii sonucu olarak insan yaratıcı ilahi gücün kalbinde hakiki bir yer tutar ve bu şekilde, çevresinde bulunan eşyanın hakikat derecesinden çok daha yüksek bir dereceye sahip olur.

İbadet, insan hayatında meydana gelen geçici ve tesadüfi bir olay değil bilakis bütün beşer hayatının en esaslı, gerçek ve anlamlı bir ifadesidir.

Canlı ve cansız her varlığın Allah ile kulluk ilişkisi içerisinde olduğunu, fitri ve deruni bir bağ ile Allah'a yöneldiğini bize haber vermekte, göklerde ve yerde bulunan her şeyin kendi varlık ve ifade şeklinde uygun bir biçimde Allah'ı anmakta, boyun eğerek secde etmekte, dua Canlı ve cansız her varlığın Allah ile kulluk ilişkisi içerisinde olduğunu, fitri ve deruni bir bağ ile Allah'a yöneldiğini bize haber vermekte, göklerde ve yerde bulunan her şeyin kendi varlık ve ifade şeklinde uygun bir biçimde Allah'ı anmakta, boyun eğerek secde etmekte, dua ve ibadetle O'na yaklaşmaya çalışmakta olduğunu haber vermektedir. Ayetlere baktığımızda; yıldızlar, dağlar, ağaçlar, hayvanlar, gökte bir dizi halinde uçan kuşlar gibi varlıklar, Allah'ın istediği şekilde ona ibadet ederler.[1] (Hac/18)

İnsanlar ile kainatta bulunan diğer canlı ve cansız varlıkların ibadetleri arasındaki temel fark doğal nesnelere ibadet ve duaları

tamamen zorunlu birer itaat niteliğinde iken; insanların ibadetleri, onların seçme hak ve özgürlükleri neticesinde, tasarlanmış ve kararlaştırılmış bir tarzda yapılan, iradi bir kulluktur. Şayet, insanın irade ve hareketleri de tıpkı bir makine gibi belirlenip sınırlandırılmış olsaydı, o zaman insanın hürriyetinden ve bunun sonucu olarak gerçekleşen hayır ve iyiliklerinden bahsetme imkanı kalmazdı. Çünkü hayır ve iyilik yapmanın ilk şartı hürriyettir. Bu hürriyet ise hem hayrı hem de hayrın aksini seçme imkanını içermektedir.

İlahi iradenin iyilik ve kötülüğü seçme konusunda insanı özgür bırakmış olması, aslında Yüce Allah'ın insana olan büyük güveninin bir ifadesidir. Ne yazık ki insanlar bazı devirlerde bu güveni sarsarak ve yaratılış gayesinden uzaklaşarak nefislerinin arzu ve isteklerine, dünya menfaatlerine veya gerçek olarak zannettikleri çeşitli hayallere ya da bir takım batıl tanrılara tapmışlardır. İslam'ın temel amaçlarından biri, insanı bütün yanlış inanç ve kulluklardan kurtararak, gerçek Rabbi'ni tanıtmak ve yalnızca ona kulluk etmesini sağlamaktır. Mümin bir kimsenin Allah karşısındaki kulluk bilinci ve tapınma isteği, ne soyut bir düşünce ve kanaatle ne de belirsiz bir deruni duyguyla açıklanabilir.

Mümin bir kimsenin Allah karşısındaki kulluk bilinci ve tapınma isteği, ne soyut bir düşünce ve kanaatle ne de belirsiz bir deruni duyguyla açıklanabilir. Kişilik bütünlüğü içerisinde Allah'a yönelen dindar bir kişi için ibadet, kapsayıcı bir insani tutumdur.

[1] Diyanet Kur-an'ı Kerim meali (Hac 18)

Allah'a kulluk ve O'na yakınlaşma niyet ve arzusu içinde yapılan veya terk edilen her davranış, ibadet kapsamına girer. Bu çerçevede, İslam'a göre ibadet ve kulluk sadece namazlar ve çeşitli dualardan ibaret olmayıp, bir müminin Yüce Allah'ın rızasını kazanmak amacıyla yaptığı her türlü güzel ve yararlı iş bir nevi ibadet kabul edilmiştir.

İnsan ibadetleri sayesinde Allah'ın kendi üzerindeki ontolojik hakimiyetini tanıyarak, O'nunla ahlaki bir ilişkiye girer

Böylece gerçekten 'kul' oluşunu, varlık içerisindeki yerini, gücünü ve gücünün kaynak ve sınırlarını anlar. Allah'ın mutlak güç ve kudretiyle her zaman ve her yerde hazır olduğunun farkına varan bir insan, bu farkında oluşun ışığı altında, kendi varlığını yeniden konumlandırır. Böyle bir kulluk bilinci ise insanı, Yüce Yaratıcı dışındaki her türlü canlı-cansız kişi, kurum, telakki ve eşya karşısında köleleşmekten kurtararak ona tam bir özgürlük kazandırır.

Öte yandan insan için ibadet, akli ve vicdani bir vazifedir. Temiz vicdanına ve selim aklına müracaat eden kimseler, Allah'ı tasdik ve ikrar ile ona karşı ibadet ve itaat hakikaten bir görev olduğunu anlamakta güçlük çekmezler. Çünkü dünya hayatı sevinçlerle kederlerin sürekli olarak karşılaştığı ve çatıştığı bir alandır. İnsan, hayatında karşılaştığı veya karşılaşacağı bütün sevinç ve kederlerin, ümit ve korkuların sebep ve kaynağının yalnızca kendisi olmadığını, akli ve tecrübeleri ile az veya çok anlar. Bu anlayış insanı, Allah'ın dilemesi ve yardımı olmaksızın ne kadar aciz güçsüz ve yetersiz olduğu sonucuna götürür. Asıl kulluk da insanın bu aciziyetini

anlamasıyla başlar. Hem kutsalla ilişki biçimi hem de dindarlığın bir ifadesi olan ibadetler, insan benliğinde psikolojik bir alan açarak onda manevi bir coşkunluk, huzur bulma, heyecan ve motivasyon meydana getirme gücüne sahiptir.

İbadetler, yalnızca kul ile Allah arasındaki ilişkilerin sağlıklı bir biçimde sürdürülmesini sağlamakla kalmaz; aynı zamanda ferdin hem kendisi hem de toplumla olan ilişkilerini doğrudan ya da dolaylı olarak etkiler. Bu sebeple bilinçli olarak ifa edilen ibadetler, kişiliğin gerek içe gerekse dışa dönük yönünün gelişmesine yardımcı olur; insanın günlük idrak ve faaliyetlerine yeni anlamlar kazandırır ve ona çeşitli hedefler gösterir.

İbadetler bireyin yaşam, ölüm ve ölüm ötesi gibi varoluşsal dinamikleri anlamlandırmasında ve varoluşun getirileriyle yüzleşmesinden kaynaklanan çatışmaları aşmasında ona çok önemli katkılar sağlar.

Bir bütün olarak ibadetler insanın sıradan benliğini aşarak hemcinslerine karşı engin bir anlayış ve hoşgörü ile davranma yeteneklerini geliştirir. İbadetler, insanları sadece maddi değerlere bağlanıp kalmaktan kurtararak, düşünce ve fikirlerini daha geniş ufuklara yükselten bir amildir.

Bilinç ve şuurla yapılan ibadetler insanı 'ihsan' mertebesine ulaştırır. Meşhur Cibril hadisinde ihsan "Allah' a sanki sen O'nu görüyormuş gibi ibadet etmendir. Her ne kadar sen O'nu görmüyor olsan da O seni görüyor".[1]

[1] Hadislerle İslam (Buhari, İman37, Müslim İman7)

أَنْ تَعْبَدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ . فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ قَالَ

(Buhari, İman37, Müslim İman7) şeklinde tarif edilmiştir. Bu şuurla yapılan ibadet, ahlakımızın güzelleşmesini sağlar. Nitekim Kuran'ı Kerim'de:

أَتْلُ مَا أُوْحِيَ إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ

Muhakkak ki namaz hayasızlıktan ve kötülükten alıkoyar. Allah'ı anmak elbette ibadetlerin en büyüğüdür Allah yaptıklarınızı bilir.[1](Ankebut 45) buyrulmuştur.

[1] Diyanet Kur-an'ı Kerim meali (Ankebut 45)



BELİRLİ BİR ZAMAN VE MEKAN BOYUTU İÇERİSİNDE GERÇEKLEŞTİRİLEN BEDENİ VE MALİ İBADETLER İNSANA ZAMAN VE MEKAN BİLİNCİ KAZANDIRIR. BEŞ VAKİT FARZ NAMAZLAR, CUMA, TERAVİH VE BAYRAM NAMAZLARI, RAMAZAN ORUCU, ZEKATIN YILLIK OLMASI, HACDAKİ TAVAF, ARAFAT'TAKİ VAKFE, İNSANA ZAMAN VE MEKANIN DEĞERİNİ VE ONLARIN İSRAF EDİLMEMESİ GEREKTİĞİNİ HATIRLATIR. ŞÜPHE SİZ BÖYLE BİR BİLİNÇ, İNSANLARA BİRTAKIM EKONOMİK, SOSYAL VE KÜLTÜREL HEDEFLER DE GÖSTERECEKTİR.

İbadetler toplu olarak ifa edildiği zaman, küçük adacıklardan meydana gelen her bir insan şahsiyeti, sorumsuz, menfaatçi, içine kapalı bir bireysellikten kurtularak, daha büyük bir "bütün hayat" içinde bulunduğunu ve sevinciyle-kederiyle o bütünün bir parçası olduğunu keşfeder. Toplu ibadetler hem toplumsal eşitliğin sağlanması ve güçlendirilmesine katkıda bulunur hem de ibadet edenler arasındaki makam mevki ve ırk üstünlüğü gibi duygu ve ayrımları ortadan kaldırarak, sosyal bütünleşmeye yardımcı olur. Bu sebeple bu ibadetler bizzat yaratılışımızda bulunan temel birlik ve eşitliği günlük yaşantımızda da bir gerçek olarak ortaya koyabilmemiz için en önemli fırsatlardan biridir. Ayrıca insanlar ibadet için bir araya geldiklerinde, dikkatlerinin tek bir noktaya çevrilmesinden ve gönüllerinin açılmasından başka bir amaç gütmeyiz. Böylece cemaat halinde bir insanın sezgi gücü, tek başına bulunduğu sıradaki sezgi gücünden daha fazla artar.



Duyguları öyle şiddetlenir ve iradesi öylesine harekete geçer ki, yalnız başına olduğu zamanlarda aklının ve kalbinin bir köşesinden bile geçirmedeği çeşitli yüksek düşünce ve duyguları hisseder. Sonuçta ister ferdi ister toplu olarak ifa edilsin, ibadetler sayesinde insan, dünya hayatında dinamik ve faal bir unsur olarak kendi yerini ve değerini keşfeder.

İslam'da ibadetler ile ilgili birtakım ilke ve prensipler bulunmaktadır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir; "İbadetler yalnızca Allah için yapılır. "Tevhidin aslını Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmadan ibadet etmek¹¹ (Fatiha 4, Ali İmran 64, En Am 161-164) yapılan ibadetlerin karşılığını yalnızca Allah'tan beklemek ve yalnızca O'na güvenmek teşkil eder.[1] (Ali İmran 173, Yunus 71-72,84)

İSLAM'DA ŞİRKE VEYA MÜŞRİKLERE BENZEMEYE GÖTÜREN BÜTÜN YOLLAR KAPATILMIŞ HATTA BUNUN İÇİN BİR SÜRE KABİR ZİYARETİ YASAKLANMIŞ VE "ALLAH'TAN BAŞKASI ADINA KURBAN KESENE LANET ETSİN"[2] (MÜSLİM EDAHİ 43-45) ŞEKLİNDEKİ HADİSLERLE ALLAH'TAN BAŞKASI ADINA YEMİN, ADAK VE KURBAN YASAKLANMIŞTIR.

Ancak tövbe edip hallerini düzeltenler, Allah'a sımsıkı bağlanıp dinlerini yalnızca O'na özgü kılanlar başkadır. İşte bunlar müminlerle beraberdirler ve Allah müminlere ileride büyük bir mükâfat verecektir.
[1](Nisa 146)

[1] Diyanet Kur-an'ı Kerim meali (Nisa 146)

Bu gerçek Kerim Kitap'ta kendisine şöyle yer bulur:
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَتَبْلُوا صِدْقَاتِكُمْ بِلَمَنٍ وَالَّذِينَ كَالَّذِي يَنْفِقُ
مَالَهُ رِيءَ النَّاسِ وَلِي وَؤْمِنٌ بِلِلِّ وَالِي وَؤْمِ الْخِرْفَمَثَ لَهُ كَمَثَلِ صَفْوَانٍ

الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْمُرْسَلِينَ
الَّذِي يَدُونَهُ مَكْتُوبٌ عِنْدَهُمْ فَالتَّ
وَزِيَّةِ وَالنَّيْلُ يَلُومُهُمْ بِمَعْرُوفٍ وَي
نُهِيَهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُؤْتِيهِمْ لَمَّ الطَّيِّبَاتِ
وَيُرِيهِمْ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ
النُّورِ

وَاب ل فَتَكَّهُ صَدَالًا ي فُدرُونَ عَلِي
شِيءٍ مَا كَسُواوَاللُّ لَ ي هُدِي الْقَوْمَ
الكافرين !Ey iman edenler

عَلِيهِ ت ر ا ب فاصابه
وَمَا امروا الَّ لِي عَبْدُوا اللَّ مُلْصِي لَهُ
الدين حُنَّ فَاءً وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَي
وَتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقِيَمَةِ

Allah'a ve âhiret gününe inanmadığı halde malını insanlara gösteriş yapmak için harcayan kimse gibi sadakalarınızı başa kakmak ve incitmek suretiyle boşa çıkarmayın, O kimsenin misali, üzerinde toprak bulunan düzgün ve yalçın bir kayadır; kayanın üzerine şiddetli bir yağmur yağmış, onu çıplak halde bırakmıştır. Bu gibilerin kazandıkları hiçbir şeyden istifadeleri olmaz ve Allah, inkârcı topluluğa hidayet vermez.[1](Bakara 264)

Diyanet Kur-an'ı Kerim [1] meali (Bakara 264)

Halbuki onlara, Allah'a kulluk etmeleri, Hanîfler olarak O'na yürekten inanıp boyun eğmeleri, namaz kılmaları ve zekât vermeleri emredilmişti. Doğru din de işte budur.
[1](Beyyine)

[1] Diyanet Kur-an'ı Kerim meali (Beyyine 5)

يُرِيدُ اللُّ ان يُفِ عَنكُمْوُخُلُقَ
النَّسَانُ ضَعِيفٌ

Allah yükünüzü hafifletmek ister; çünkü insan zayıf yaratılmıştır.[1] (Nisa 28)

Onlar, ellerindeki Tevrat'ta ve İncil'de yazılı buldukları o elçiye, o ümmî peygambere uyarlar Peygamber onlara iyiliği emreder ve onları kötülükten meneder; yine onlara temiz şeyleri helâl, pis şeyleri haram kılar Ağırıklarını kaldırır, üzerlerindeki zincirleri çözer, O peygambere inanan, onu koruyup destekleyen, ona yardım eden ve onunla birlikte gönderilen nura uyanlar, işte bunlardır kurtuluşa erenler.
[1](Araf 157)

İmân, ibâdetler yoluyla hayata yansımaktadır. Çünkü imân ile amel birbirinden ayrılmayan iki unsurdur. Ruhsuz ceset, cesetsiz ruh nasıl düşünülemezse, imânsız amel, amelsiz de iman öyle düşünülemez. Ayet-i kerimelerde imân ile amel-i salih sürekli birlikte zikredilmektedir. Amel-i salihlerin başında yer alan ve kulların aslî görevi olan ibadet, bizi yoktan var eden ve sayısız nimetleri ile insanlara ihsanda bulunan, her şeyi onun emrine veren Allah Teâlâ'ya bir teşekkürdür.

أَلَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالرُّضَا وَإِنْ زَلَّ
مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَآخِرُجَ بَيْنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لِّكَ
مُ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفُلْكَ لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ
بِمَرْهُوسَخَّرَ لَكُمُ النَّارَ
وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبًا يَّ وَسَخَّرَ
لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ
وَآتَيْكُمْ مِنْ كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُوَ أَنْ تَعُدُّوا
نِعْمَتَ اللَّهِ لَ تَصْؤْهَانَ الْإِنْسَانَ لَظُلُومًا كَفَّارًا

“Şüphesiz göğü ve yeri yaratan, sonra oradan su indirerek onunla size rızık olarak envai çeşit yemiş çıkaran Allah'tır. Denizde yüzüp seyretmeleri için gemileri size emrinize veren, nehirleri de sizin için faydalı kılan O'dur. Bir nizam içerisinde devam eden güneşi ve ayı sizler için yararlı kılan ve gece ile gündüzü işiniz görebilecek biçimde yaratan da O'dur.

O size istediğiniz her şeyi verdi Siz Allah'ın bahsettiği nimetlerini saymaya kalksanız ona güç yetiremezsiniz. Ancak şu bir gerçek ki insan çok zalim ve nankördür!” [1] (İbrahim 32-34)

Bunun neticesi olarak da Allah Teâlâ, ibadetin sürekliliğini her an insanlara bildirmiş ve korunmak için bunun zarurî olduğunu ayetlerinde ifade etmiştir. [1] Diyanet Kur-an'ı Kerim meali (İbrahim 32-34)

İşte kitap; onda asla şüphe yoktur. O, günahattan sakınanlar için bir rehberdir.[1] (Bakara2/2)

Kuşkusuz yapılan her ibâdet, Allah'ın insanlar nazarında olan hakkının bir göstergesidir. Birçok ayette Allah, insanları kendisine ibadet (Yâsîn, 36/61) ve kulluk (EnNisa 4/36 en-Necm 53/62) etmeye çağırılmaktadır. Bu emirler karşısında insan, Yaratıcısına söz konusu bu görevi yerine getirmek mecburiyetindedir. Çizilen bu yolun neticesinde ise

anlaşılan konu şudur; mü'minlerin ibadet etmeksizin hayatlarını sürdürmeleri mümkün değildir. [2]

[1] Diyanet Kur-an'ı Kerim meali (Bakara 2/2)

[2] Diyanet Kur-an'ı Kerim meali (Yâsîn, 36/61) (En-Nisa 4/36 en-Necm 53/62)

Fatır 35/5- “Ey insanlar, Allah'ın va'di gerçektir; sakın dünya hayatı sizi aldatmasın, o aldaticı, sizi Allah'(ın affına güvendirmek sûreti) ile aldatmasın.”

Allah, imtihanın bir gereği olarak dünya ve içindekileri bezemiş, bir kısmını kullarına helal kılmış, bir düzenin inşası için diğerlerini yasaklamıştır. Kulunun aldanmaması için de onu sıklıkla uyarmış, düşebileceği alanlara dikkatini çekmiştir.

İbadetler İslam'ın temelini oluşturmaktadır Resulullah buyurdu ki;

بِنِ الْإِسْلَامِ عَلَى حَسْبِ شَهَادَةِ أَنْ لَّ إِلَهَ
إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، وَإِقَامَ
الصَّلَاةِ، وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَالْحِجِّ،
وَصَوْمِ رَمَضَانَ

İslam beş şey üzerine kurulmuştur Allah'tan başka ilah bulunmadığına ve Muhammed'in Allah'ın elçisi olduğuna şahadet etmek, namaz kılmak, zekat vermek, haccetmek ve ramazan orucunu tutmaktır ibadet aynı zamanda şükürü gerektirir.[1]

[1] Hadislerle İslam

Hız Aişe validemiz şöyle anlatıyor;

عن عائشة رضي الله عنها والمغيرة بن شعبة رضي الله عنه: أن النبي صلى الله عليه وسلم كان يقوم من الليل حتى تَتَفَطَّرَ قدمَاهُ فقلت له: لم تصنع هذا يا رسول الله، وقد غفر الله لك ما تقدم من ذنبك وما تأخر؟ قال: «أفلا أحب أن أكون عبداً شكوراً»

Resulullah geceleri ayakları şişinceye kadar ibadet ederdi Kendisine “ Ey Allah'ın Resülü, geçmiş ve gelecek günahlarını Allah bağışladığı halde niçin bu kadar yoruyorsunuz? denildi Peygamberimiz şöyle buyurdu; Allah'a Şükreden bir kul olmayayım mı? ibadet Allah'ın kulları üzerinde ki hakkıdır.[1]

[1] Hadislerle İslam

İbadetin esasları ile alakalı Hâtim et-Tâîyesordular Amellerini hangi esaslara dayandırdın? Şöyle cevap verdi; dört esasa dayandırdım.

1.Bildim ki benim rızıkım beni aşır başkasına gitmez, Tıpkı başkasının rızıkının bana gelmeyeceği gibi buna güvendim.

2.Bildim ki üzerime farz kılınmış ibadetler var ki, onları benim yerime başkası yapmaz bu düşünce ile kendimi o ibadete adadım.

3.Rabbimin beni her an gördüğünü bilerek ondan utanmayı prensip edindim.

4.Hızla bana gelmekte olan bir ecelin olduğunu bilerek ben ona doğrusu gitmeyi prensip edindim.

İbadetler ergenlik çağından itibaren başlayıp ölüm anına kadar devam etmesi gereken görevlerdir; sadece belirli gün saat ve dakikalara bağlı değildir. Bütün hayatı kapsamaktadır. Rabbimizin ibadete devamlılık konusundaki öğütleri dikkat çekicidir: Sana ölüm gelinceye kadar rabbine ibadet et!

وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبْ عَلَيَّ
هَالًا نَسْ لَكَ رِزْقَانِ ن رِزْقَكَوَالْعَاقِبَةُ
لِلَّتِ قُوَى

Aile fertlerine namazı emret, kendinde bunda kararlı ol Senden rızık istemiyoruz asıl biz seni rızıklandırıyoruz. Mutlu gelecek günahlardan sakınanların olacaktır.[1] (Taha 132)

[1] (Taha 132)

“Allah kimseye gücünün yettiğinden fazlasını yüklemeyi buyurur. Dinimiz ibadetlerin ifasında kolaylıklar sağlamıştır. Abdest alması gereken kişi su bulamazsa teyemmüm eder, ayakta duramayacak kadar sağlık sorunu olan kişi namazını oturarak kılar, seferi olan kişi oruç tutmayıp daha sonra kaza edebilir.

Allah sizin için kolaylık ister zorluk istemez buyurur. Cenab-ı Hakkın emrettiği ibadetlerin zor gelmesi, nefsin ibadete alıştırmaması bu hususta gerekli gayretin gösterilmemesi ve şeytanın etkisinde kalma sebebiyledir.

[1] (Bakara 285)

[2] (Bakara 286)



İbadetle bizim için maddi ve manevi pek çok faydalar olduğu bir gerçektir. Allah’u Teala bizim ibadetimize Elbette muhtaç değildir fakat bizim ibadete ihtiyacımız vardır ibadetlerin faydası da bize aittir. İbadet İmanın olgunlaşmasını ve güçlenmesini sağlar kalbimizde Allah sevgisi ve saygısının yerleşmesini temin eder. Dolayısıyla ruhumuzu yüceltir, kalbimizi kötü düşüncelerden, organlarımızı günah kirlerinden arındırır.

Davranışlarımızı düzelterek bizi ahlaken olgunlaştırır. Böylece ahirette cezadan kurtulmamıza ve ebedi mutluluk yurdu olan cennet nimetlerine kavuşmamıza vesile olur.

İnsan hayatta çeşitli sıkıntılarla karşılaşır bazen ümitsizliğe ve bunalıma düşebilir.

Böyle durumlarda ibadetle bunalımdan kurtulur. Çünkü ibadet sayesinde Allah'a yönelir bütün umutların söndüğü onda onun sonsuz rahmetine iltica eder ve böylece huzura kavuşur. İbadet insanlara Allah katında değer kazandırır, ibadet görevini yerine getirmeyenler bu nimetten mahrum kalır Kur'an-ı Kerim İsra suresi 78 ayette;

اقم الصَّلَاةَ لَدُلُوكَ الشَّمْسِ الْغَسَقِ الْيَلِ وَق رَانَ
الْفَجْرَانَ ق رَانَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُوداً

Gündüzün güneşin gün ortasını aşmasından gecenin karanlığına kadar namazı kı; bir de sabah namazını; çünkü sabah namazı şahittir. [1](İsra 78)

[1] Diyanet Kur'an'ı Kerim meali (İsra 78)

لَنْ يَنَالَ اللَّيْلُ لُؤْمَهَا وَلَا دَمَاؤَهَا وَلَكِنْ يَنَالُهُ التَّفْوِي مِنْكُمْ كَذَلِكَ سَخَّرَهَا لَكُمْ لِتَكْبُرُوا اللَّيْلَ عَلَيَّ
مَا هَدَيْكُمْ بِشَرِّ الْمُحْسِنِينَ

Onların ne etleri ne de kanları Allah'a ulaşır fakat ona sadece sizin takvağınız ulaşır. Sizi hidayete erdirdiğinden dolayı Allah'ı büyük tanıyasınız diye bu hayvanları böylece sizin istifadenize verdi Ey Muhammed güzel davrananları müjdele![1](Hac 37

Takvanız dan başka Rabbimize bizler ne arz edebiliriz? Takvamızdan başka dünya ve ahirette bizleri neler mutluluğa ulaştıracaktır. Niyetlerimiz halis olmasa ve samimiyetle Rabbimize yönelmesek bizleri ne kurtaracaktır.

Allahu Teala samimi bir niyette ibadet yapmaya bizleri yönlendiriyor:

Beyyine suresinde;

[1]Diyanet Kur-an'ı Kerim meali (Hac 37)

وَمَا امْرُوا إِلَّ لِي عَبْدُوا اللَّيْلَ مُلْصِي لَهُ الدِّينَ حُنَّ فَاءَ وَيَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَي تُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ
الْقِيَمَةِ

Halbuki onlara ancak dini Allah'a Has kılacak hakka yönelen kimseler olarak ona kulluk etmeyi namaz kılmalarını ve zekatı vermelerini emretmiştir. İşte bu dosdoğru dindir. [1](Beyyine 5)

وَسَيَجَنَّبُهَا آلُكَ الَّذِي وُتِّي مَالَهُ ي ت زَكَاةً وَمَا لِحَدِّ عِنْدَهُ مِنْ نِعْمَةٍ تُزَى إِلَّ ابْتِغَاءَ وَجْهِ
رَبِّ الْعَالَمِينَ
وَلَسَوْفَ يَرْضَى

Malını Allah yolunda verip arınan takvâ ehli ise ondan (ateşten) uzak tutulur. O öyle biridir ki, hiç kimsenin kendisi üzerinde karşılığını ödeyeceği bir hakkı olmadığı halde sırf yüce rabbinin rızâsını kazanmak için yardım eder. Ve sonunda hoşnut da olacaktır.[2](Leyl 17-18-19-20-21)

Ey iman edenler! Allah'a ve âhiret gününe inanmadığı halde malını insanlara gösteriş yapmak için harcayan kimse gibi sadakalarınızı başa kakmak ve incitmek suretiyle boşa çıkarmayın. O kimsenin misali, üzerinde toprak bulunan düzgün ve yalçın bir kayadır; kayanın üzerine şiddetli bir yağmur yağmış, onu çıplak halde bırakmıştır. Bu gibilerin kazandıkları hiçbir şeyden istifadeleri olmaz ve Allah, inkârcı topluluğa hidayet vermez.[1]

[1] (Bakara 264)

“De ki: Benim namazım, (her türlü) ibadetim, hayatım ve ölümüm, hepsi âlemlerin Rabbi olan Allah içindir.[1]”
(En'am 162)

[1] (En'am 162)

İslam dini ibadet adabına da önem vermiştir. Farz ibadetlerin şartları, rükunleri ve ifa edilişleri ile ilgili esaslar fıkıh kitaplarında geniş bir biçimde ele alınmıştır. İbadetlerin Hz Peygamberin talim ettiği şekilde yerine getirilebilmesi için onlarla ilgili farz, vacip, sünnet, mendup ve müstehap gibi bir takım kategorilere ayrılmıştır. Bunlardan özellikle mendup ve müstehaplara adap adı verilmiştir. Bütün bu edepler söz konusu ibadetin ruhuna ve şekil şartlarına uygun olarak ifa edilebilmesi içindir.

Bu konuda Hz Peygamber Efendimiz, ibadetin belirli şekil şartları içerisinde eda edilmesini isteyerek;

حَدَّثَنَا مَا لَكَ قَالَ: أَتَيْتَنِي نَا إِلَّ النَّبِ
صَلَّى اللُّ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ (وَنُنُ شَبَّ بَه مَّت
قَارِبُونَ... ” وَصَلُّوا كَمَا رَأَى تَمُونَ أَصَلَّى،
فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ فِ لِيْ وَذَنُ لَكُمْ
أَحَدَكُمْ وَ لِيْ وَ مَكُّمُ أَكْبَكُمْ.”

“Benim kıldığım gibi namaz kılınız.” (Buhari Ezan 18)
“Hacla ilgili hükümleri benden öğreniniz.” (Nesai Menasik 220) buyurmuş ve ibadetleri bütün ayrıntıları ile ashabına öğretmiştir.51

يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ
عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا
وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ
الْمُسْرِفِينَ

Kuran'ı Kerim'de “Ey Ademoğulları! Her mescitte ziynetinizi takının(güzel ve temiz giyinin) Yiyin için fakat israf etmeyin Çünkü O israf edenleri sevmez.[1] (Araf/31)

İbadetlerin ifası sırasında, başkasını rahatsız etmekten özenle kaçınılmalıdır. Mesela; cemaatle namaz sırasında etraftaki insanları rahatsız edecek şekilde kollar veya ayaklar açılmamalı, kötü ve ağır kokan nesnelere kullanılmamalı, , zekat ve sadaka verirken fakiri rencide edici söz ve davranışlardan sakınmalı, hac sırasında tavaf, **Arafat ve şeytan taşlama mevkii gibi kalabalık grupların bulunduğu ortamlarda ibadetin gerektirdiği huşu içerisinde, engin bir hoşgörü ve fedakarlık duygusu ile hareket edilmeli; kaba, saldırgan ve kavgacı olunmamalıdır.**

Diğer bir yandan ibadet, dinin temel unsurlarından biri olduğu ve ifa edilebilmesi için bir mekana ihtiyaç duyulduğu için bütün dinlerin mabed anlayışları vardır. Yahudilerin topluca ibadet ettikleri, halkı eğitip kültürel kimliklerini korumak amacıyla toplandıkları yere havra ve sinagog denir. Hristiyanların başlıca ibadet yeri kilisedir, Müslümanların mabedlerine ise mescit(cami) denir. Mescitler, içlerinde “Allah'ın adı anılan, sabah akşam tesbih edilip namaz kılınan evler ve Allah'ın nurunun aydınlattığı yerler” dir.[1] (Nur 35-36) Hz Peygamber Allah'ın adının anıldığı ve kendisine kulluk görevinin yerine getirildiği yerler olarak mescitlerin Cenab-ı Hakk'a en sevimli mekanlar olduğunu söylemiştir.[2] (Müslim Mesacid 288) Bir başka önemli konu ise, ibadetlerin nezih ve zarif kıyafetler ile eda edilmesidir.

[1] Diyanet Kur-an'ı Kerim meali (Nur 35-36)

[2] Hadislerle İslam (Müslim Mesacid 288)



Bu ayet-i kerime, kutsal mekanları çıplak olarak ziyaret dönemlerinde et, yağ ve süt gibi değerli gıda maddelerini yemeyen ve tüm bunları dini birer vecibe oldukları gerekçesiyle yapan cahiliye dönemi müşriklerinin bu inanç ve uygulamalarının batıl olduğunu ifade etmek üzere indirilmiştir. Ayet aynı şekilde bizlere ibadet esnasında vesair zamanlarda güzel ve temiz kıyafetlerle örtünmemizin gerekli olduğunu bildirirken, haram olduğu hususunda özel hüküm bulunmayan maddeleri israfa kaçmaksızın yiyip içmemizde bir sakınca bulunmadığını da haber vermektedir.

Yüce dinimiz İslam, temizliğe büyük önem vermiştir. Özü itibarıyla manevi kirlilerden arınma, Allah'ı tanıma, O'na itaat ve ibadet etme olan dinimiz, ruhumuzun yücelişi ve Allah ile manevi bağlantı ortamına geçebilmemiz için, bizleri çevreleyen fiziki şartların da buna uygun hale getirilmesini gerekli kılmıştır. Bu yüzden Kur'an'ı Kerim'de, ibadet hayatıyla temizlik ve zerafet arasında sıkı bir bağ kurulmuştur. Nitekim Yüce Rabbimiz şöyle buyurmuştur:

Orada asla namaza durma! Daha ilk günden takvâ temeli üzerine kurulan mescid ise namaz kılman için elbette daha uygundur; burada gerçekten arınmak isteyen adamlar vardır.

Allah da arınmaya çalışanları sever. [1] (Tevbe/108)

Diyanet Kur'an'ı Kerim meali (Tevbe/108) [1]

Peygamber Efendimiz de "Temizlik imanın yarısıdır" (Müslim, Tahare1), " Namazın anahtarı temizliktir" (Ebu Davud, Salat 73) gibi beyanları ile temizlik olmaksızın dini hayatın ve dindarlığın yeterli düzeyde olamayacağını bizlerin gönlüne yerleştirmeye çalışmıştır⁵⁶

Yüce Rabbimiz, Kuran'ı Kerim'de mescitlerin zatına ait olduğunu ifade etmektedir.

وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلْيَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا

Mescidler yalnız Allah'ındır. O halde Allah ile birlikte başkasına da tapmayın.57 (Cin/18) Hadisi Şerifte:

İbadetlerimizi eda etmek üzere evine misafir olduğumuz Zat'ın yüceliğini düşünerek beden ve elbiselerimizin temizliğine ve düzenine dikkat etmeliyiz. Allah'ın evleri diyebileceğimiz mukaddes mekanlara, ibadet etmek üzere gelen insanların gönül huzuru içerisinde bu görevlerini yerine getirmelerine engel olabilecek her türlü ses, koku ve görüntü kirliliği oluşturacak durumlardan uzak durmalıyız. Nitekim sevgili peygamberimiz cemaate gelen kimselerin başkalarını rahatsız edecek kerih kokulardan kaçınmalarını emretmiş ve insanları rahatsız eden her şeyin melekleri de rahatsız edeceğini belirtmiştir.[1](Müslim Mesacid 73)

Yüce mevlamız yaşadığımız dünyayı meşru dairede her türlü ihtiyacımıza cevap verebilecek nitelikte nimetlerle donatmış ve bu nimetlerden öncelikli olarak faydalanma hakkını da biz insanlara vermiştir.

قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ الطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَذَلِكَ نَفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

De ki: “Allah’ın kulları için yarattığı süsü, temiz ve iyi rızıkları kim haram kıldı?” De ki: “Onlar dünya hayatında müminlere yaraşır; kıyamet gününde ise yalnız onlara mahsus olacaktır ” İşte anlayan bir topluluk için âyetleri böyle açıklıyoruz.[1](Araf 32)

[1]Diyanet Kur-an’ı Kerim (Araf 32)

Bizlere düşen ise, israfa ve gösterişe kaçmaksızın temiz ve güzel yiyeceklerden istifade etmek ve bu nimetlere karşılık küçük bir teşekkür anlamındaki ibadetlerimizi ifa ederken nezaket ve zarafet ölçülerine azami derecede dikkat etmektir. Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuştur:

“Bineklerinize özen gösteriniz, kıyafet ve elbiselerinizi temiz ve düzgün tutunuz, ta ki insanlar arasında parmakla gösterilecek gibi olunuz. Zira Allah çirkinliği sevmez.[1](Ebu





عن عمرو بن شعيب عن أبيه عن جده رضي الله عنه قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : « إن اللئيب أن يرى أث ر نعمته على عبده » . رواه الترمذي وقال : حديث حسن

Ayrıca, yüce Allah'ın verdiği nimetleri kulunun üzerinde görmekten ötürü hoşnut olacağını (Tirmizi Edep 54) ifade eden Peygamber Efendimiz, bu sözleriyle inanan bir insan için güzel ve temiz giyinmenin ne derece önemli olduğunu ortaya koymuştur.

[2] Bir davranışın ibadet olabilmesi için; kişide iman, niyet ve ihlas olması gerekir. İbadetin Allah rızası için yapılması ve İslâm'a uygun olması lazım gelir. Uygulama itibarıyla geniş manada ibadetler dört kısma ayrılır:[3]

- a) İman, ihlas, niyet, tefekkür, marifet, sabır, takva gibi kalbî ibadetler.**
b) Namaz, oruç, dil ile zikir ve dua, ana-babaya iyilik, insanlara iyi muamele ve sıla-i rahim gibi beden ile yapılan ibadetler.

[1] Hadislerle İslam (Ebu Davud Libas 25)

[2] Hadislerle İslam (Tirmizi Edep 54)

[3] Din İşleri Yüksek Kurulu (İbadet)

a) Zekât, sadaka, yakınlarla ve fakirlere yardım, Allah yolunda infak gibi mal ve servetle yapılan ibadetler.

b) Hacca gitmek, cihat etmek gibi hem mal hem de beden ile yapılan ibadetler.

“Allah'ım! Senden dinde sebat etmeyi istiyorum ve doğruluğa da azmetmeyi istiyorum. Nimetine şükretmeyi ve sana güzel ibadette bulunmayı istiyorum. Doğruyu konuşan bir dil, eğriliklerden uzak bir kalp istiyorum. Senin bildiğin her çeşit şerden sana sığıyorum. Bildiğin bütün hayırları senden istiyorum. Bildiğin günahlardan sana istiğfar ediyorum. Şüphesiz ki gaybı en iyi sen bilirsin.”[1] El-Fatiha.

[1]Diyanet Dualar Kitabı

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahim olan Allah'ın Adıyla.

İBADET HAYATI



Niyazi YILMAZ
Ordu İl Müftülüğü
Vaizi

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

وَاصْلَاةُ وَسَلَامٌ عَلَى رَسُولِنَا
مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ
أَجْمَعِينَ

صَلُّوا عَلَى رَسُولِنَا مُحَمَّدٍ
صَلُّوا عَلَى طَيْبِ قُلُوبِنَا مُحَمَّدٍ
صَلُّوا عَلَى شَفِيعِ ذُنُوبِنَا مُحَمَّدٍ

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا
إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
سُبْحَانَكَ لَا فَهْمَ لَنَا إِلَّا مَا فَهَّمْتَنَا
إِنَّكَ أَنْتَ الْجَوَادُ الْكَرِيمُ

رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي وَيَسِّرْ لِي
أَمْرِي وَأَحْلِلْ عُقْدَةً مِنْ لِسَانِي
يَفْقَهُوا قَوْلِي
وَأَفْوِضْ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ
بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ

Kıymetli Kardeşlerim;
İslam dinini
incelediğimizde, iki ana
dinamiğinin ön plana
çıktığını görmekteyiz;
Kur'an ve Sünnet. Bu iki
önemli kaynağa
baktığımızda ise, inanç
sahibi bireylerin ayrılmaz
bir parçası haline gelen bir
ibadet hayatını
görmekteyiz. Öncelikle
terminolojiden başlayıp, bu
kelimeleri anlamaya
çalışalım.
İbadet kelimesi; iştikak
ettiği (عبد) kökünün asıl
anlamı, itaat, boyun eğmek,
tevazu göstermek, ilah
edinmek, zilletini açığa
vurmak ve bir tek ilah'a
boyun eğmektir. Bunun
yanında teslim olmak,
pişman olmak, emrine
bağlanmak, alıkoymak,
hapsedmek, menetmek,
inkâr etmek, tenezzül
etmemek, beğenmemek,
anlamlarına da gelmektedir.

İbadet kavramının biri genel biri özel olmak üzere iki anlamı vardır. Genel anlamda ibadet, mükellefin Allah'a karşı duyduğu saygı sonucu olarak O'nun rızasına uygun davranma çabasını ifade eder. Böylece kişilerin Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak için yaptığı her fiil de ibadet olarak nitelendirilir. Özel anlamda ise ibadet, Allah ve Resul'ünün mükelleften yapmasını istediği belirli davranış biçimleridir.

İbadet kavramı, Kur'an-ı Kerim'de tevhit, itaat ve kulluk anlamına geldiği gibi, bu üç anlama ziyade olarak ilah edinmek, dua, boyun eğmek ve salih amel anlamlarına da gelmiştir.

İnsanların ve cinlerin yaratılış amacı olan, Allah ile kul arasındaki irtibatı ifade eden ibadet kavramı da bu kavramlardan bir tanesi ve hatta en önemlilerden birisidir. Bu kavrama Kur'an-i Kerim de genişçe bir yer almıştır. Hata Kur'an-ı Kerim'in temel konularından birisidir. Bundan dolayı bu kavramın iyi anlaşılması ve irdelenmesi insanlar açısından büyük bir öneme haizdir.

Bu anlatılanlar doğrultusunda Kur'an bütünlüğü içerisinde çok önemli bir yere haiz olan ve Kur'an'ın ana konulardan biri olan ibadet kavramı, ifade ettiği anlam açısından da ayrı bir önem taşımaktadır.

Bu anlatılanlar doğrultusunda Kur'an bütünlüğü içerisinde çok önemli bir yere haiz olan ve Kur'an'ın ana konulardan biri olan ibadet kavramı, ifade ettiği anlam açısından da ayrı bir önem taşımaktadır. Kur'an'ın temel kavramlarıyla da sıkı bir şekilde irtibatlı olan ibadet kavramı, üzerinde durulmaya değer pek çok yönü olan bir kavramdır. Bu itibarla bu terimin Kur'an ve Hadis çerçevesinde değerlendirilip izah edilmesi gerektiği düşüncesinden hareketle bu konuyu incelenmeye çalışacağız.

A. İBADET KAVRAMI

İbadet kavramının Kur'an-ı Kerim'deki kullanımı, mahiyeti, ihtiva ettiği anlam ve önemine geçmeden önce, konunun daha iyi tahlil edilip değerlendirilebilmesi açısından bu kavramın sözlük ve terim anlamlarının tahlili yapılarak değerlendirilecektir. Daha sonra ibadet kavramının Kur'an-ı Kerim'de hangi anlamlarda kullanıldığını açıklanmaya çalışılacaktır. Bundan sonra da Kur'an'ın kullandığı ifadeler içerisinde ibadet anlamını ifade eden diğer kavramların ve kelimelerin izahını yapalım.

a. İbadet Kavramının Sözlük Anlamı

Kur'an-ı Kerim'de Allah'a itaati ifade etmek üzere kullanılan kavramların başında gelen "ibadet" kavramı, sözlükte birçok manaya kökünün sülasi-i mücerred (ع - ب - د) gelen siğasının birinci babının fiâlet kalıbındaki cümlesinin mastarıdır. (Zebidî, عبد الله عبادة, es-Seyid Muhammeda el Hüseyni, Tacü'l Arusincevahiri'l Kamus, Kuveyt, 1994, 8/330.) Ancak, ibadet ifadesindeki te'nis (dişil) tâ'sı, diğer mastarlardaki te'nis tâ'sı gibi vahdete delalet etmez. Aksine çokluk veya sıfattan isme nakline delalet eder. (Zebidî, Tacü'l Arus. 8/ 331.)

Bu kökün asıl anlamı itaat, (Cevherî, İsmail b. Hammad, (ö.393/1002),es Sıhah(Tacu'l- LüğaveSıhahü'l – Arabiyye)Thk. Ahmed AbdülğafurAttar,Mısır, 'ty. Darü'l-Kitabi'l Arabiyye',2/503; İbn Manzûr, Cemalüddin Muhammed Mükerrerem Lisânü'lArab, Beyrut, 1956,6/2778; Firuzâbâdî, Muhammed b. Ya'kub el-Firuzâbâdîyyi eş-Şiraziyyiel Kamus ül Muhit,) boyun eğmek ile beraber itaat, boyun eğmek, tevazu göstermek, ilah edinmek, zilletini açığa vurmakve bir tek ilah'ın ta'zimi için boyun eğmek olmakla beraber, çok geniş bir anlam sahası vardır. (İbn Manzûr,.

Sonuç olarak “Abd” kökü, hangi bab'da ve hangi anlamda kullanılırsa kullanılırsa kullanılsın ifade ettiği anlam itibariyle birbirinden farklı veya birbirine zıt olan iki varlığın arasındaki ilişki, bağlılık ve yönelmeyi ifade etmek için kullanılmaktadır. Her zaman güneşe yönelen ayçiçeği bitkisine de “ibbadü's- şems” denilmesi de bundan olsa gerek.

Kul ve köle anlamında, birbirinin tezadı olan Allah ile kul, efendi ile köle ilişkisini; boyun eğmek manasında, boyun eğen ile boyun eğdirenin ilişkisini; tenezzül etmeme manasında da, tenezzül etmeyen ile tenezzül edilmeyenin arasındaki ilişkiyi ifade eder.

a.İbadet Kavramının Terim Anlamı

İslamî literatürde ibadet teriminin biri genel diğeri özel olmak üzere iki anlamı vardır. Genel anlamda ibadet, mükellefin Allah'a karşı duyduğu saygı ve sevginin sonucu olarak O'nun rızasına uygun davranma çabasını ve bu şekilde yapılan iradî davranışları ifade eder. Böylece tamamen dini olan görevlerden başka, kişinin Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak için yaptığı her fiil de ibadet olarak nitelendirilir ve ödüllendirilir. Bu amaçla fert ve toplum yararına gerçekleştirilen her olumlu davranış dinî ve manevî bir anlam kazanır. Bu anlamdaki ibadet sahası bir hayli geniştir. Buna göre ibadet, sadece namaz ve Allah'ı zikretmekten ibaret değildir. Rabbin rızasını talep, emrini yerine getirmek için yapılan her salih amel ibadettir.



Meselâ, yiyecek ve içeceğin ibadet niyetiyle yapılması şu şekilde olur. Allah'ın helâl kıldıklarını yerine getireyim, helâl ile iktifa edip harama kaçmayayım ve Allah'ın bana farz kıldığı emirlerini yerine getireyim diye yemeyi içmeyi ve tenezzüh etmeyi niyet ederse ibadet olur. Bu niyetle yiyip içip kuvvet kazanan kimse, Peyğamberimizin "Kuvvetli ve bünyesi sağlam mümin (ibadetini kusursuz yaptığı için) bünyesi zayıf müminden daha hayırlıdır ve Allah nezdinde daha sevgilidir." (Müslim, İbâdet, 34; İbn Mace, Mukaddime, 10; Ahmed İbn Hanbel, Müsned, 2/366.) hadis-i şeriflerindeki senaya mazhar olur.

Nefsin istediği ve zevk aldığı bütün bu hayatî emirler, böyle bir hâlis niyetle yapıldığında ibadet zümresine dâhil ve sevaba vesile olur. Kul, bütün bu zevk ve sefaların içinde yüzdüğü hâlde niyeti Allah'ın rızasını kazanmak olduğu için, her yaptığı ile Allah'a biraz daha yaklaşır. Bu temele dayanarak fukaha ve din âlimleri, "Salih niyet, âdetleri ibadete çevirir." demişlerdir. (Ferhat, Koca, Diyanet İslam Ansiklopedisi, TDV, İstanbul, 1999, 19/240.)

وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا
تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا
وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا
وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ
وَالْمَسْكِينِ وَالْجَارِ ذِي
الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ
وَالصَّاحِبِ بِالْجَنبِ
وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا
مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ إِنَّ اللَّهَ
لَا يُحِبُّ مَن كَانَ
مُخْتَلًا فَاخْوَارًا

Allah'a kulluk edin ve ona hiçbir şeyi ortak koşmayın. Anne babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yakın arkadaşına, yolcuya, ellerinizin altında bulunanlara iyi davranın. Allah kendini beğenen ve böbürlenip duran kimseyi asla sevmez. (4/Nisa 36)

Genel itibariyle ibadetler; namaz kılmak, zekât vermek, oruç tutmak, hacca gitmek, doğru sözlü olmak, emaneti korumak, anne ve babaya iyilik etmek, sıla-i rahmi yapmak, ahde vefa göstermek, iyiliği emredip kötülüğü men etmek olarak sıralayabiliriz. Kâfirlere ve münafıklara karşı cihad etmek, komşulara, yetimlere, yoksullara, kölelere ve esirlere -ister insan olsun ister hayvan herkese- iyilik etmek, dua etmek, zikir yapmak, Kur'an okumak ve benzeri hal ve hareketler hepsi birer ibadettir. (Kardâvî, Yûsuf,

İslam da ibadet, trc. Hüsametin Cemal, Çağrı, İstanbul, 1974, 74.) Öyleyse Allah'a gereği gibi kul olma inancıyla hareket eden kişinin, yaptığı her meşru iş ve söylediği her güzel söz nerede ve ne zaman olursa olsun ibadet niteliğindedir. Bu anlamdaki ibadet, Kur'an-ı Kerim'deki amel-î salih kavramıyla eşanlamlıdır. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de bu iki kavram, biri diğerinin anlamını ifade eden birçok ayet vardır.

Özel anlamda ibadet mükellefin yaratana karşı saygı ve boyun eğmesini simgeleyen, Allah ve Resulü tarafından yapılması istenen belirli davranış biçimleridir. Fıkıh literatüründe ibadetin yaygın kullanımı bu ikinci manadadır.

İslam'ın temel şartlarını teşkil eden namaz, oruç, zekât ve haccin yanında kurban kesme, i'tikâf, dua, Kur'an okuma, hayır ve infakta bulunma gibi davranışlar terim anlamıyla ibadetin en geniş örneklerini oluşturur. Bu anlamıyla ibadet, "Allah'a yakın olma" anlamındaki kurbet ve "O'na boyun eğme." anlamındaki itaat kelimeleriyle yakın anlamlara sahiptir.

İslam alimlerinden bazıları, boyun eğmeyi ve tevazuyu öne çıkaran Taberî (ö 310/922), ibadeti, boyun eğmekle itaati, alçakgönüllülükle tevazuyu göstermek diye tarif etmiştir. (Taberî, Muhammed b. Cerir, Camiu'l-Beyan Beyrut,1988, 1/160) Beğavî (ö516/1122) ise, İbadet, itaat ile beraber boyun eğmek ve tevazu'dur diyerek, Taberî nin aynı tarifini farklı cümlelerle ifade etmiştir. (Beğavî, Ebû Muhammed el-Huseyn b. Mes'ud, Me'alimü-'t-Tenzîl (Thk: Muhammed Abdullah en-Nemr, Osman Cuma' Damîriyye, Süleyman Müslim el-Hariş),DâruTaybe, Riyad, 1987, 1/53.)

İbadet kavramında imanın amele yansımaları cihetine dikkat çeken İbn Cevziye (ö.751/1350), ibadeti şöyle tarif etmiştir.Allah'a ibadet, O'nun emrine bağlanmak ve yasaklarından kaçınmak şekliyle ona boyun eğmek demektir. (İbn Cevziye, Ebi'l-Ferec, Abdürrahman, Nehzetü'l-a'yünü'n-Nevazir fi ilmi'l-vucuhi ve n-Nevazir, (Tah. Muhammed Abdulkerim Kazım 'r-Radi), Beyrut, 1987, 431.)

İbn Kesir (ö. 774/1372) ise, tevazu' ve boyun eğmenin yanında sevgi ve korkuyu da ilave ederek tarif etmiş ve şöyle demiştir: İbadet sevgi, tevazu' ve korkunun mükemmelini ihtiva eden kavramdan ibarettir. (İbn Kesir, İmadüddinEbu'l-Fida İsmail b. Kesir, Tefsiru'l-Kur'ani'l-Azim, Beyrut,1986,1/214.)

Elmalılı Hamdi Yazır (1295-1878/1942) ibadetteki niyet ve kurbet faktörlerine dikkat çekerek ibadeti tarif eder: Elmalılı' ya göre "İbadet, niyete bağlı olarak yapılmasında sevap olan ve yüce Allah'a kurbet ve yakınlık ifade eden özel itaattir." (Elmalılı, Muhammed Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, İstanbul, 1/ 101.)

Yukarıda yapılan tariflere göz atıldığında bu tariflerin birbirlerine çok yakın olduğu ve birbirlerinin tamamlayıcısı niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

Bu tariflere göre, beş vakit namaz, oruç, zekât ve hac gibi niyete bağlı olanlar hem ibadet hem itaat hem de kurbettir. Ancak Kur'an okumak, sadaka vermek, vakıf yapmak ve köleyi özgürlüğüne kavuşturmak gibi niyete bağlı olmayan fiiller hem kurbet hem de itaattir, ibadet değildir. Allah'ı tanımak için kafa yormak, düşünmek bir itaattir. Ancak, yaklaşılmak istenilen Cenab-ı Allah tefekkür anında henüz tanınmış olmadığından bu tefekkür kurbet değildir. Niyete bağlı olmadığından ibadet de değildir. (İbn Abidin, Redü'l Muhtar 1/ 222; Elmalılı, Hak Dini Kur'an Dili, 1/ 101.)

Vahyin nüzul süresi içerisinde sürekli gündemde kalan ibadet kavramının, kelime olarak ne anlama geldiğini yukarıda izah etmeye çalıştık.



Bundan sonraki bölümde ibadet Kur'an'da ne gibi anlamları ifade etmektedir? sorusuna cevap aramaya çalışacağız.

Kur'an-ı Kerim'in ayetlerinde yer alan ibadet kavramının geçtiği yerleri tetkik edildiğinde dikkati çeken ilk husus, Kur'an'da ibadet sadece müspet anlamıyla yer almadığıdır. Müminin Allah ile münasebeti noktasında en temel terim olarak ibadet kavramı önemli bir yer işgal ederken, bunun yanında, Allah'ın dışında, kendilerine ilahlık noktasında kutsallık atfedilen varlıklara karşı gösterilen tavırların da ibadet olarak adlandırılması, kavramın müspet manasının yanında menfi bir anlam taşıdığını göstermektedir. İbadet kelimesi ve türevleri, Kur'an-ı Kerim'deki diğer birçok kelimelerde olduğu gibi, içinde bulunduğu cümlenin durumuna göre birden çok anlam ifade eder. Öyle ki bazen aynı kelime tek bir anda birden çok anlam ihtiva eder. Hatta İbn Abbas, "Kur'an-ı Kerim'deki her ibadet kelimesinde mutlaka tevhid anlamı vardır" (Beğavî, Me'alimü-t- Tenzil/71; Nesefî, Abdullah b. Ahmed b.Mahmudü, Mederikü-t Tenzil ve Hakaikü-t Te'vil, Darü İbn Kesir, Beyrut, 2008, 1/ 62.) diyerek, ibadet kavramının Kur'an-ı Kerim'de mutlaka birden fazla anlama geldiğini ifade etmiştir.

Ancak İbn Abbas'ın bu görüşünü Allah'a isnat edilen ibadet kavramlarına mahsus tutmak gerekir. Çünkü Kur'an'da geçen ve Allah'tan başkalarına ibadeti anlatan ayetlerdeki ibadet kavramının tevhit anlamına geldiğini söylemek mümkün değildir.

ذِكْرُ اللَّهِ رَبِّكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ فَاعْبُدُوهُ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ

"İşte bu Allah sizin rabbinizdir. O'ndan başka tanrı yoktur. O her şeyin yaratıcısıdır. Öyleyse O'na kulluk edin, O her şeye vekildir (Güvenilip dayanılacak tek varlık O'dur)". (6/En'am 102)

Kur'an-ı Kerimin ibadetten bahseden ayetlerindeki ibadet kavramı, genel olarak bu üç (tevhit, itaat ve kulluk) mana ile beraber ilah edinmek, dua, Allah'ı bilmek, boyun eğmek, iman etmek, salih amel işlemek anlamlarını da ifade etmiştir.

a. İbadet Kavramının İtaat Anlamı

Kur'an-ı Kerim'deki ibadet kavramının ifade ettiği temel anlamlardan biri de itaattir. İtaat, ibadet kavramının esas manasıdır. Allah'a ibadeti anlatan ayetlerdeki ibadet kelimelerinin hepsinde (tevhidin yanında) itaat anlamı (da) vardır. (Fîrûzâbâdî, 5/145.) Sadece Allah için yapılan her fiil ibadettir; kalp ve diğer azalarla yapılan ibadetlerin hepsi buna dâhildir. Dolayısıyla Allah'a ibadet, O'na itaat etmek demektir. (Hâzin, el- İmam Alâeddin Ali b. Muhammed b. İbrâhim, Lübabü't Te'vil fi Meani't Tenzil, 6/ 362.)

وَإِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَأَعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ
İsâ şunu da söyledi: “Muhakkak ki Allah, benim de rabbim, sizin de rabbinizdir. O halde O'na ibadet edin, doğru yol budur.” (19/Meryem 36)

Ayette, geçen ibadet terimi itaat anlamındadır. Çünkü ayetin vermek istediği mesaj, hüküm koyma yetkisinin Allah'a ait olmasıdır. Başka bir ayette mealen; Size rızık olarak verdiğimizden temiz olanını yiyin ve bu nimetten dolayı da Allah'a şükür edin. Eğer siz de Allah'a itaat ediyorsanız itaatınız gereği, helal ve haram konusundaki sınırlandırmanın Allah'a ait olduğunu kabul edin.

a. İbadet Kavramının Kul Olma Anlamı

Kur'an-ı Kerim'deki İbadet kavramının ifade ettiği temel anlamlardan birisi de kulluktur.

وَجَعَلُوا لَهُ مِنْ عِبَادِهِ جُزْءًا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ مُّبِينٌ

“Böyle iken (‘melekler Allah'ın kızlarıdır’ demek suretiyle) kullarından bir kısmını O'nun parçasını saydılar. (Zuhruf, 43/15.)

ayette kul manasını ifade (عبادي) Yukarıdaki ayette zikredilen ibadet kavramından türev olan .etmek için kullanılmıştır

مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رَجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ مَن قَضَىٰ نَحْبَهُ وَمِنْهُمْ مَن يَسْتَرْوِمَا بَدَلُوا تَبْدِيلًا

a. İbadet Kavramının İlah Edinmek Anlamı

Kur'an-ı Kerim'deki ibadet kavramı ve türevlerinin ifade ettiği anlamlardan birisi de ilah edinmektir.

Kur'an-ı Kerim'deki "ilah edinmek" anlamındaki ibadet ifadesi iki anlamı kapsamaktadır. İslam alimleri, ilah edinmenin iki anlamını aşağıdaki gibi açıklamıştır.

Birincisi: Kişinin bir başkası için tapınma ve kulluk amacıyla sücud, rükû, kıyam, tavaf etmesi, kapı eşliğini öpmesi, adak ve kurban kesmesi gibi davranışlardan birisini göstermesidir. Bu şekilde kendisine tapınılan kimsenin başlı başına, bir ilah olduğuna inanılmış olsun veya tüm bu ibadetler, onun şefaati ve yakınlığının elde edilmesi için yapılmış olsun yahut yüce ilaha ortak olduğuna ve bu dünya işlerinin yönetiminde yardımı ve katkısı bulunduğu iman edilmiş olsun, bunun hiçbir önemi yoktur.

İkincisi: Kişinin bir kimseyi bu âlemde sebepler nizamı üzerinde egemen zannederek isteklerini gerçekleştirilmesi için onun dua etmesi, zarar ve felaketler karşısında ondan medet umması, korkuları esnasında malların ve canların yok oluşunda ona sığınmasıdır. (Mevdûdî,89.)

Kur'an-ı Kerim, yukarıda zikredilen her iki uygulamanın da ilah edinmek olduğunu ve bu ilah edinmeyi de ibadet kelimesinin türevleriyle ifade etmiştir

وَأَعْتَبْتُكُمْ وَمَا تَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ وَأَدْعُوا رَبِّي عَسَىٰ أَلَّا أَكُونَ بِدُعَاءِ رَبِّي شَقِيًّا
فَلَمَّا أَعْتَبْتَهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ وَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَكُلًّا جَعَلْنَا نَبِيًّا

"Sizi ve Allah'tan başka dua ettiklerinizi terk ediyor ve Rabbime ibadet ediyorum. Rabbime ibadet etmekle de mutsuz olmayacağımı umuyorum. İbrahim, onları da onların taptıklarını da terk edince, ona İshak ile Yakub'u bağışladık ve her birini peygamber yaptık" (Meryem, 16/48-49.)

Bu ayetlerde dua etmeyi ilah edinmek ile ilah edinmeyi ise, ibadet kelimesinin türevi olan (يعبدون) ile ifade edilmiştir. Çünkü birinci ayetteki "Allah'tan başka dua ettiklerinizi" ikinci ayette ilah edindiğiniz diye nitelendirilmiş ve bu da ilah edinmek anlamına gelen (يعبدون) ile ifade edilmiştir.

Başka bir örnek de "Rabbinin, onları da Allah'tan başka ibadet ettiklerini (ilah edindikleri) de mahşerde bir araya toplayıp da: 'Siz mi saptırdınız benim şu kullarımı, yoksa onlar kendileri mi yoldan saptılar' diyeceği günü hatırla. (Furkân, 25/17.) Onlar, seni eksikliklerden uzak tutarız. Seni bırakıp da başka dostlar edinmek bize yaraşmaz" derler" (Furkân, 25/18.) ayetlerinde de görülmektedir.

İlk ayetteki 'ibadet ettiklerini' den maksat ilah edinmektir. İkinci ayetin beyanından ma'butlardan maksadın salihler, peygamberler ve veliler olduğu anlaşılıyor. Onların ibadetlerden maksat, mabutların kul olmaktan üstün ve yüce bir mevkide olduklarına inanarak, ilahlık sıfatı ile nitelenebileceklerine kanaat getirmek şekliyle onları ilahlaştırmaya varacak şekilde onları tazim ve takdis etmektir.

Taberî bu ayetin tefsirinde "Onları da Allah'tan başka ibadet ettiklerini (ilah edindikleri) de mahşerde bir araya toplayıp da." cümlesinin açıklamasını şöyle ifade ediyor: Allah'tan başka cin, insan ve melekleri ilah edenler ile puta tapan kıyamet yalancılarını mahşer gününde topladığımızda. (Taberî Camiu'l-Beyan, 27/ 415.)



KAVRAMININ DUA ANLAMAMI

Kur'an-ı Kerim'de geçen ibadet kelimesi ve türevlerinin ifade ettiği anlamlardan birisi de "Dua etmektir." Kur'an-ı Kerim'deki ibadet kavramının ifade ettiği anlamlardan dua anlamının ayrı bir yeri vardır. Çünkü ibadet ve dua, anlam olarak da iç içe girecek şekilde birbirine çok yakındır. Dua ve ibadet edenin tevazu' ve alçak gönüllülüğüne, edilenin de ta'zimine işaretir.

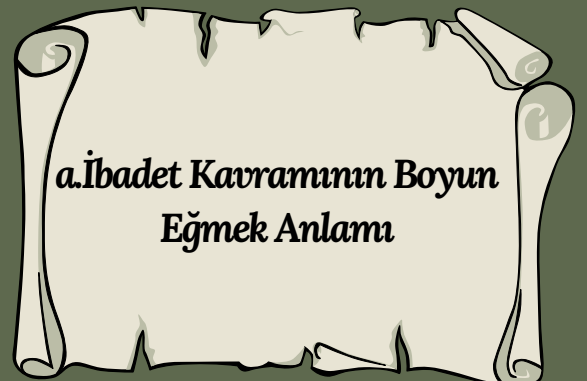
İbadette dua, dua'da da ibadet anlamı vardır. Buna örnek olarak

وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ

"Rabbimiz buyurdu ki: Bana dua edin, duanıza cevap vereyim. Bana ibadet (dua) etmeyi kibirlerine yedirmeyenler aşağılanmış bir halde cehenneme gireceklerdir." (Mü'min, 40/60.) ayetini örnek olarak verebiliriz.

Âlûsî: Bu ayette, duadan maksat dilek ve talep olması mümkündür. O zaman ibadette maksat ise duadır. Çünkü dua da ibadetin bir çeşidi ve hatta en faziletli çeşididir. Ayette geçen "cevap vereyim" cümlesi, bu görüşü te'yid eder mahiyettedir. Çünkü cevap kelimesi duaya daha uygun düşmektedir.

İbadet ve dua terimleri, biri diğerinin anlamında kullanıldığı konusunda daha önce ele aldığımız Meryem süresinin 48-49. ayetleri ile Ahkâf süresinin 5-6. ayetleri de örnek olarak verilebilir.



İbadet kavramının Kur'an-ı Kerim'de ifade ettiği anlamlardan bir tanesi de boyun eğmek anlamıdır. Arapça da tevazu, tezellül, huşu' ve istikân diye ifade edilen boyun eğmek, ibadet kavramının asıl anlamlarındandır. (İsmail, Karagöz, Kur'an'da İbadet Kavramı, Şûle yayınları, İstanbul, 1997.)

ayetin tefsirinde, *إِيَّاكَ نَعْبُدُكَ* Taberî, İbn Abbas'ın ediyoruz, senden korkuyoruz ve senden rica ediyoruz tefsirini niçin (boyun eğmek anlamına gelen) huşû, tezellül ve istikân ile tevîl ettiği sorusuna, "çünkü her Arabın katında ubudiyetin aslı boyun eğmektir diye cevap vermiştir." (Taberî, Camiu'l-Beyan, 1/159.)

İbadet kavramının aslı olan tevazu anlamı, Allah'a ibadetin zikredildiği her ayette mutlaka vardır. Yüce Allah, ibadetin bir çeşidi olan namazı, içinde hüşû ve tezellül olmadan kılınması durumunu ibadetle nitelendirmemiş, görünüş itibarıyla bu namazı kılanı da abid (ibadet eden) olarak değil, musalli olarak vasıflandırarak, kılınan bu ibadeti,

فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ
الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ

"Yazıklar olsun o namaz kılanlara ki, Onlar namazlarını ciddiye almazlar." (Maûn, 107/ 4-5.) ayetiyle eleştirmiştir.

Beğavî, "Yalnız sana ibadet ederiz." ayetinin tefsirinde, "boyun eğerek tevhit ederiz" diyerek, ibadet kavramının, tevhit, tevazu ve itaat anlamına geldiğine işaret etmiştir. Zeccac da bu ayetin tefsirinde Beğavî gibi düşünmektedir. Zira aynı ayeti O da "Alçak gönüllü taat ile sana itaat ediyoruz." diye tefsir etmiştir. (Zeccac, Ebu İshak İbrâhim b. es-Seri, Meani'l Kur'an, V, Alemül Kütüb, Beyrut, 1988, 1/48.)

a.İbadet Kavramının "Salih Amel" Anlamı
İbadet kavramının Kur'an-ı Kerim'de ifade ettiği anlamlardan bir tanesi de salih ameldir. Salih amel anlamı, geniş anlamdaki ibadet anlamıyla ayrılmasında, sınırlarının ayrılma noktasını tespit etmek mümkün olmayacak kadar geniştir.



Kur'an-ı Kerim'in birçok ayetinde salih amel işleyenleri anlatırken daha sonra onların yaptıklarını ibadet kavramı ile ilişkilendirmiştir. Ya da ibadet edenleri anlatırken onları salih amel ile ilişkilendirir. Meselâ Yüce Allah, Kur'an-ı

Kerim'de

لَنْ يَسْتَنْكِفَ الْمَسِيحُ أَنْ يَكُونَ عَبْدًا لِلَّهِ وَلَا الْمَلَائِكَةُ الْمُقَرَّبُونَ وَمَنْ يَسْتَنْكِفْ عَنْ عِبَادَتِهِ وَيَسْتَكْبِرْ فَسَيَحْشُرْهُمْ إِلَيْهِ جَمِيعًا فَاَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُوَفِّيهِمْ أُجُورَهُمْ وَيَزِيدُهُمْ مِنْ فَضْلِهِ وَأَمَّا الَّذِينَ اسْتَنْكَفُوا وَاسْتَكْبَرُوا فَيُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَلَا يَجِدُونَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا

“Mesih de, Allah’a yakın melekler de, Allah’a kul olmaktan (ibadet etmekten) asla çekinmezler. Kim Allah’a ibadet etmekten çekinir ve büyüklük taslarsa bilsin ki, O, onların hepsini huzuruna toplayacaktır.” (Nisâ, 4/172.)

Bu ayette iki sınıf varlıktan söz edilmiştir: Biri Allah’a ibadet etmekten imtina etmeyenler, diğeri de Allah’a ibadet etmekten çekinen ve kibirlenenler. Bir sonraki ayette Allah’a ibadet etmekten imtina etmeyenler, iman edip salih amel işleyenler olarak takdim edilmiştir.

“İman edip salih ameller işleyenlere gelince, (Allah) onların mükâfatlarını eksiksiz ödeyecek ve lütfünden onlara daha da fazlasını verecektir. Allah’a kulluk etmekten (ibadet etmekten) çekinenlere ve büyüklük taslayanlara gelince; (Allah) onları elem dolu bir azaba uğratacaktır ve onlar kendilerine Allah’tan başka bir dost ve yardımcı da bulmayacaktır.” (Nisâ, 4/172/3)

Birinci ayetteki Allah’a ibadet edenler ikinci ayette iman edip salih ameller işleyenler diye ifade edilmiştir; Yine birinci ayette Allah’a ibadet etmekten çekinenleri ise, Allah’a kulluktan çekinenler ve kibirlenen olarak ifade edilmiştir.

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ
الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ

“Ben cinleri ve insanları, ancak bana ibadet etsinler diye yarattım (51/Zâriyat 56)

“O, hanginizin daha güzel amel yapacağını sınamak için ölümü ve hayatı yaratandır.” (Mülk, 67/2.)

Ayetlerinde de görüldüğü gibi, hayat ve yaratılmanın sebepleri zikredilmiştir. Birinci ayette yaratılmanın (hayat ve ölüm) amacı ibadet ile ifade edilmişken, diğeri ikinci ayette yaratılmanın (hayat ve ölüm) sebebi amel olarak ifade edilmiştir. Bu da iki terimin birini diğersinin anlamında kullanıldığının göstergesidir.

Kurtûbî Hûd sûresinin 7. ayetinde geçen ايكم احسن عملا cümlesinin tefsirinde İbn Abas’ın bu ayeti “ bakalım hanginiz bana çok itaat eder” diye tefsir ettiğini söyleyerek bu cümlemin ibadet anlamına geldiğini ifade etmiştir.(Kurtûbî, Cami’ü’l-Ahkami’l Kur’an 11/76.)

A.İBADET KONUSU İŞLENİRKEN BAŞVURULACAK AYET VE HADİSLER İbadet ile ilgili örnek verebileceğimiz bazı ayetler

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ
تَتَّقُونَ

Ey insanlar! Sizi ve sizden öncekileri yaratan rabbinize kulluk edin ki takvâya eresiniz. (2/Bakara 21)

Allah'a kulluk edin ve ona hiçbir şeyi ortak koşmayın. Anne babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yakın arkadaşına, yolcuya, ellerinizin altında bulunanlara iyi davranın. Allah kendini beğenen ve böbürlenip duran kimseyi asla sevmez. (4/Nisa 36)

لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ

Andolsun ki Nûh'u elçi olarak kavmine gönderdik. Dedi ki: "Ey kavmim! Allah'a kulluk edin; sizin O'ndan başka tanrınız yoktur. Doğrusu ben, üzerinize gelecek büyük bir günün azabından korkuyorum." (7/A'râf 59)

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ فِي الصَّالِحِينَ
وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ فِي الصَّالِحِينَ
وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ فِي الصَّالِحِينَ

Medyen'e kardeşleri Şuayb'ı (gönderdik). Dedi ki: "Ey kavmim! Allah'a kulluk edin; sizin O'ndan başka tanrınız yoktur. Size rabbinizden açık bir delil gelmiştir. Artık ölçüyü tartıyı tam yapın, insanların mallarının değerini düşürmeyin, düzene sokulduktan sonra veryüzünde bozgunculuk yapmayın. Eğer inananlar iseniz bunlar sizin için daha hayırlıdır." (7/A'râf 85)

وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَا يَظُنُّ أَحَدٌ عِنْدَهُ شَيْئًا إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ
وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ

Göklerin ve yerin gizlisi (gaybı) yalnız Allah'a aittir. Her iş O'na döndürülür. Öyleyse O'na kulluk et ve O'na güvenip dayan! Rabbin yapmakta olduklarınızdan habersiz değildir. (11/Hûd 123)

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ارْكَعُوا وَاسْجُدُوا وَاعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَافْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

Ey iman edenler! Rükû edin, secdeye kapanın, rabbinize ibadet edin, dünya ve âhiret için faydalı işler yapın ki kurtuluşa eresiniz. (22/Hac 77)



İbadet ile ilgili örnek verebileceğimiz bazı Hadisler

إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ ، وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى ، فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ فَهَجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ ، وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ لِدُنْيَا يُصِيبُهَا أَوْ امْرَأَةٍ يَنْكِحُهَا فَهَجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ

“Ameller niyetlere göredir. Herkese niyet ettiği şey vardır. Öyleyse kimin hicreti Allah’a ve Resulüne ise onun hicreti Allah ve Resulünedir. Kimin hicreti de elde edeceği bir dünyalığa veya nikâhlanacağı bir kadına ise onun hicreti de o hicret ettiği şeydir.”

(Buharî, Bed’ü'l-Vahy, 1; Müslim, İmâret, 155.)

بُيِّئَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ : شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ ، وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ ، وَحَجِّ الْبَيْتِ ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ

“İslam dini beş esas üzerine kurulmuştur: Allah’tan başka ilah olmadığına ve Muhammed’in Allah’ın kulu ve Resulü olduğuna şahadet etmek, namaz kılmak, zekât vermek, hacca gitmek ve ramazan orucunu tutmak.”

(Buharî, İman 2; Müslim, İmân, 21.)

“Ne dersiniz? Birinizin kapısının önünde bir nehir olsa da o kimse her gün bu nehirde beş defa yıkansa kirinden bir şey kalır mı?”

أَرَأَيْتُمْ لَوْ أَنَّ نَهْرًا بِيَابِ أَحَدِكُمْ يَغْتَسِلُ مِنْهُ كُلَّ يَوْمٍ خَمْسَ مَرَّاتٍ هَلْ يَبْقَى مِنْ دَرَنِهِ شَيْءٌ؟ قَالُوا: لَا يَبْقَى مِنْ دَرَنِهِ شَيْءٌ. قَالَ: فَذَلِكَ مَثَلُ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ، يَمْحُوا اللَّهُ بِهِنَّ الْخَطَايَا

كُلُّ مَعْرُوفٍ صَدَقَةٌ

HER (MEŞRÛ VE)

“GÜZEL İŞ SADAQADIR (BUHARİ, EDEB, 33)

جاء رجل الي النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فقال: يا رسول الله اي صدقة اعظم اجرا؟ قال:

أَنْ تَصَدَّقَ وَأَنْتَ صَاحِبُ شَيْءٍ تَخْشَى الْفَقْرَ وَتَأْمَلُ الْغِنَى وَلَا تَمَهِّلَ حَتَّى إِذَا بَلَغْتَ الْحُلُقُومَ قُلْتَ لِفُلَانٍ كَذَا وَ لِفُلَانٍ كَذَا وَقَدْ كَانَ لِفُلَانٍ

“RESULULLAH (S.A.V.)’A BİR ADAM GELEREK ŞÖYLE DEDI:

- EY ALLAH’IN ELÇİSİ! HANGİ SADAQANIN SEVAĞI DAHA BÜYÜKTÜR? HZ. PEYGAMBER DE ŞÖYLE BUYURDU:

- “SAĞLIĞIN YERİNDE OLUP MALINA DÜŞKÜN OLDUĞUN,

FAKİRLİKTE KORKUP ZENGİNLİĞE TAMAHA ETTİĞİN HALDE VERDİĞİN SADAQANIN SEVAĞI DAHA BÜYÜKTÜR. (BU İŞİ)

ÇAN BOĞAZA GELIP DE “FALANA ŞU KADAR”, “FİLANA BU KADAR” DEMEMEYE BIRAKMA.

ZATEN O MAL VÂRİSLERDEN ŞUNUN VEYA BUNUN OLMUŞTUR.”

(BUHARİ, ZEKÂT, 11; MÜSLİM, ZEKÂT, 92.)

لَا حَسَدَ إِلَّا فِي اثْنَتَيْنِ: رَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ الْقُرْآنَ، فَهُوَ يَتْلُوهُ آتَاءَ اللَّيْلِ وَآتَاءَ النَّهَارِ، وَرَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا فَهُوَ يُنْفِقُهُ آتَاءَ اللَّيْلِ وَآتَاءَ النَّهَارِ

“Sadece şu iki kimseye gıpta edilir: Biri Allah’ın kendisine Kur’an verdiği ve gece gündüz onunla meşgul olan kimse, diğeri Allah’ın kendisine mal verdiği ve bu malı gece gündüz onun yolunda harcayan kimse.”

(Buharî, Tevhid, 45; Müslim, Müsafirîn, 266.)

عن أبي هريرة رضي الله عنه النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قال: إن الدين يُسْرٌ، ولن يشادَ الدينُ إلاَّ غلبه فسددوا وقاربوا وأبشروا، واستعينوا بالغدوة والروحة وشيءٍ من الدلجة» رواه البخاري

-Ebu Hüreyre (r.a.)’den rivayet edildiğine göre Rasulullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: “İslam dini kolaylık dinidir. Dini aşmak isteyen ona yenik düşer o halde orta yolu tutunuz. En iyisini yapamasanız bile ona yaklaşılmaya çalışınız

Eğer böyle yaparsanız müjdeler size... Günün evvelinde ve sonunda bir de gecenin sonuna değin gönlünüzün huzur dolu anlarında Allah’a ibadet ederek bu vakitlerden faydalanınız.” (Buhari, İman 29)

İBADET EHLİ OLMANIN ÖNEMİ

Kur’an, âlemlerin Rabbi tarafından insanlığa öğüt ve rehber olmak üzere indirilmiş bir kitaptır. Bu kitapta ortaya konulan sistemin merkezinde Allah vardır. Bu sistemde Allah, zerreden küreye, soyuttan somuta kadar her şeyde hâkimdir. Bu nedenle Allah, Kur’an’ın bütün konularının, kavram ve kelimelerinin de odak noktasıdır. (Izutsu, Toshihiko,

Allah'ın bütün yaratılmışlar içerisinde en büyük değer bahsettiği insan, kul olma vasfı ile muhatap kabul edilerek Kur'an sisteminde ikinci sıraya yerleştirilmiştir. Kur'an'ın genel muhtevası Allah ile insan arasındaki münasebeti düzenlemekten ibarettir. Kur'an'ın en başında yer alan Fatıha sûresi'nin "Hamd âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur" şeklinde Allah'a övgü ile başlayıp, son sûresi olan Nas sûresi insanlar anlamındaki "ve-n Nas" ifadesiyle sona ermesi de bunu destekler mahiyettedir. Değişik açılardan değerlendirmek mümkün olmakla beraber Allah ile insan arasındaki ilişkide Rab-kul ilişkisi esastır. Bu ilişkide esas olan ise insanın Rabbinin ma'budiyetini tanınması, O'na karşı kul olduğunu, O'na boyun eğerek teslim olması ve O'nun emrinin doğrultusunda hayatına yön vermesidir. Çünkü insan bu amaç için yaratılmış, (bkz. Zâriyât, 51/56.) buna uygun şekilde üstün vasıflarla donatılmış, akıl ve idrak nimeti ile ni'metlendirilmiştir. Bu yüzden insandan beklenen kul olduğunun idrakine vararak Rabbin ibadet etmesi ve O'na gereğince kulluk etmesidir. İşte ibadet, Allah'a iradeli olarak ve gönülden arzu ederek itaat etmenin karşılığı olan bir olgu; insanın Rabbi ile münasebetini ifade eden bir duygudur. Zira ibadet başlı başına Allah'ı tanımak, bilmek, itaat etmek, tevhit etmek ve ona kulluk etmek demektir.

Nereden bakılırsa bakılırsın hayat bitene dek sınırsız imtihandır. Sınayı belli bu sınavda insanın istikametini koruması oldukça zor, lakin ziyadesiyle muteberdir. Engelleri aşarak olgunlaşmak insandan beklenendir. Mümin inanır ki her zorluğun sonunda mutlaka bir kolaylık bulunmaktadır.

Kulluğun tezahürü olarak, namaz, zekât oruç, hac, kurban ve dua etmek, aynı zamanda ibadet kavramının özünü teşkil etmektedir. Hem, hiç kimse varlığın mı? yoksa yokluğun mu? sıkıntıların mı? bolluğun mu? kendisi için hayırlı olduğunu bilemez. İlahi uyarı gayet açıktır.

İbadet yaratılış gayemizdir. Kur'an-ı Kerim'de insanlar, ibadet eden anlamına gelen "ibad" sıfatı ile anılmıştır. İbadet, özü itibari ile itaat ve tevhitir. Bu açıdan ibadet, kulun Allah dışındaki her şeyi bırakarak sadece Allah'ı tanınması ve ona kulluk etmesidir. İbadet kulun tekebbür ve isyandan itaat ve tevazu'a dönmesidir. Ayrıca insanın aslına dönmesidir. Bu yönüyle ibadet, insanın elest bezmindeki ahbine ve gerçek fitratına dönmesini ifade eden kavramdır. Çünkü Allah her insanın özüne ibadet etme duygusunu yerleştirmiş ve onu bu şekilde yaratmıştır. İbadet, aynı zamanda peygamber de olan seçkin insan ile kulluk görevlerini yerine getiren müminlerin ana vasfıdır. Kur'an'da her biri bir hakikat rehberi olan Nuh, Hûd, Sâlih, Şuayb, İbrahim, İsa (a.s.) ve bütün peygamberlerin Allah'a ibadet ettiklerinden bahsedilerek onların bu hali insanlara örnek olarak sunulmuş ve kavimlerine "Allah'a ibadet edin" diye emredip, yaratılış gayeleri olan Allah'a ibadete davet ettiklerinden söz etmektedir.

Allah'ın onlar aracılığıyla gönderdiği doğru yola da ancak onlar gibi Rablerine ibadet ederek Allah'a sığınanların ulaşabilecekleri belirtilmiştir. İbadet, Kur'an'a göre hidayet ve ahiret müjdesinin vesilesidir. İnsanın bu âlemde huzurlu ve mutlu olabilmesi, ahirette de kazananlardan olabilmesi için Allah'ın seçip gönderdiği elçilere iman ederek hidayet yoluna girmesi lazımdır. Hidayete ulaşabilmenin en önemli şartı ise, yalnız Allah'a ibadet edip ona yönelmektir. Çünkü Allah Kur'an'da sadece kendisine inanarak yönelenleri dünyada hidayet vereceğini ahirette de müjde vereceğini beyan etmiştir. Ayrıca kurtuluşa ermiş olan muttakilerden olmanın yolu olarak da ibadet etmeyi göstermiştir.

Bu anlatılanlar doğrultusunda Kur'an bütünlüğü içerisinde çok önemli bir yere haiz olan ve Kur'an'ın ana konularından biri olan ibadet kavramı, ifade ettiği anlam açısından da ayrı bir önem taşımaktadır. Kur'an'ın temel kavramlarıyla sıkı bir şekilde irtibatlı olan ibadet kavramı, üzerinde durulmaya değer pek çok yönü olan bir kavramdır.



İnsana en yüce zevk ve lezzetleri veren şey de sevdiği, önünde eğildiği ve kendisine taptığı varlığa ibadet etmektedir. Çünkü ibadet, insanın varlığını kendi varlığında yok saydığı, korkularını yenip ümitlerini filizlendirdiği gizemli bir hakikattir



İşte insanın ruhunun gıdası olan bu ibadet, aynı zamanda insanın yaratılış gayesidir. İnsanın yaratılış gayesi olan ibadet, sadece sistematik bir kaç şekli uygulama değildir. Çok geniş bir anlam alanına sahip olan ibadet kavramının manası, günümüzde daraltılmış ve sadece belli başlı sistematik ritüelleri yerine getirilmesi ile sınırlandırılmıştır. Oysa 'İbadet', insana sevap kazandıran her türlü amelin genel adıdır. Çünkü 'İbadet', Allah'a itaattir. Bütün ibadetlerin özü ve aslı da, Allah Teâlâ'yı hatırlamak ve O'na itaat etmektir

Bu kavramın çerçevesi o kadar geniş ki, itikadî sahadan amele, oradan da ahlaki sahaya kadar tüm dini içerisine alan ve yerine getirmesiyle insanı Allah'a karşı tanımlayan en açık ve en kapsamlı kavramlardan bir tanesidir. Bundan olsa gerek Kur'an-ı Kerim, ibadet olgusunun ifadesini tek bir kavramla sınırlandırmamıştır. Aksine ibadet olgusu Kur'an'da değişik birçok kavramla ifade edilmiştir. Bu da ibadetin anlamı ne kadar geniş olduğunun göstergesidir.

Çünkü içinde Allah rızası bulunan zahirî ve batınî her hal ve hareket ibadettir. "De ki: Şüphesiz benim namazım'da, diğer ibadetlerim de, yaşamam da, ölümüm de âlemlerin Rabbi olan Allah içindir" ayetinde de anlaşıldığı gibi, ibadet, sadece Allah'a ulaşmak için yapılan belirli bazı sembolik işaret ve hareketler sınırlı olmayarak, hemen hemen bütün bir dünya hayatını içine almaktadır. Çünkü her dünyevi hareketine uhrevi bir hüküm bağlanmıştır.



İbadet, Kur'an'ın temel konulardan birini teşkil etmekle beraber, aynı zamanda Kur'an'da doğrudan veya dolaylı olarak en fazla zikredilen kavramlardan bir tanesidir. Kur'an'ın şu andaki tertibindeki ilk emri, tüm insanları yaratan Allah'a ibadet etmektir.

Kur'an'daki geçmiş ümmetlerin peygamberlerinin çağrılarındaki tevhit dinine davetleri, diğer bir deyişle İslam dinine davetleri, ibadete davet ile ifade edilmiştir. Bu da, dininin ayrılmaz bir parçası olan ibadetin tevhit ve din ile ne kadar özdeşleştiğini; dinsiz ibadetin olmayacağı gibi, ibadetsiz dinin de olmayacağını göstermektedir.

Kur'an'daki ibadet konusunun bir diğer özelliği mutlak ibadet etme emrinden ziyade kime ibadet edileceği emridir. Çünkü insanın fitratında ibadet etmek vardır. Yani insanın yaratılışında ibadet etme duygusu olduğu için insan ibadete davet etmeye bile ihtiyaç olmadan ibadet eder. Ancak harici faktörlerin etkisiyle insanlar ibadete layık olmayan sahte mabutlara yönelebilir. Kur'an bu konuyu dikkate almış ve Allah'ın dışındaki tüm varlıklara yapılan ibadeti men ederek reddetmiştir. İnsanı, tek olan Allah'a ve sadece Allah'a ibadet etmeye davet etmiştir.

Allah'tan başkasına ibadet etmeyi reddettiği gibi, onları Allah'ın ibadetine ortak kılmayı da reddetmiştir. İstismara açık cin, melek, şeytan, atalar, liderler, hükümdarlar, bilginler, veliler ve salih kişiler gibi bazı varlıklara ibadet etme konuları özellikle zikretmiştir. Ne amaçla olursa olsun bunlara ibadet edilmeyeceğini bildirmiştir.

Kur'an'a göre bunlara ibadet etmek yalnızca secde etmekle olmaz. Bunun yanında onlara dua edip yalvarmak, onlara sığınmak, yardımlarını ummak, Allah'ın helalini haram, haramını helal yapanları, Allah'ın hükümleri yerine başka hükümler koyanları kabul edip, onların prensip ve sistemlerine uymak, Allah'a isyan olan konularda insanlara isteyerek itaat etmek de onlara ibadet etmek olarak görülmüş ve yasaklanmıştır. Çünkü Yüce Allah, ibadeti sadece kendisine mahsus kılmış, kendisinden başkasına ibadet edilmesini şiddetle reddetmiştir. Bu gerçek, Allah'a ibadet emredildiği ayetlerin hemen devamında "O'na şirk koşmayınız" hitabının zikredilmesinde görülmektedir. Kur'an'a göre İbadetler yalnızca Allah'a yapılır. Ne Allah'a yakın bir melek ne bir nebi ve resul ne de bunlardan başka bir şeye ibadet yapılmaz.

İbadet türlerinden herhangi birini Allah'tan başkasına veya Allah ile beraber bir başkasına yapmak uygun değildir. İbadet türlerinden birini dahi mahluk için yapan kimseden daha sapık, daha zalim kim olabilir? Çeşitli ibadetlerden herhangi birisi Allah'tan başkası için yapılırsa, yani Allah'tan başkasına ölümlerden ve salih kimselerden yardım istemek, onlardan korkmak, onların kendisine herhangi bir zarar veya fayda sağlayabileceğine inanmak, onlara tevekkül etmek, onlara dua etmek, mahlûkatı Allah kadar sevmek, Allah'ın hükmü dışındaki hükümlere teslimiyet göstermek büyük şirklerdendir.

İbadetler, dinin belirli bir ölçüde şekli ve sembolik yönünü temsil eder.

Kişinin yaptığı ibadetleri şekline göre değil maneviyatına göre değerlendirmiştir. Aynı fiili yapan iki ayrı kişi amaç ve samimiyetlerindeki farklılık sebebiyle zıt karşılık alabileceğini bildirmiştir. Fesat ve nifak yuvası olarak inşa edilen Mescid-i Dirar hakkında gelen şu ayetler konuyu gayet güzel açıklamıştır.

وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِدًا ضِرَارًا وَكُفْرًا وَتَفْرِيقًا بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ وَإِرْصَادًا لِمَنْ حَارَبَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ مِنْ قَبْلُ وَلَيَحْلِفُنَّ إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا الْحُسْنَ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ

“Bir de zararlı faaliyetlerde bulunmak, küfre yardım etmek, mü'minler arasına ayrılık sokmak için ve öteden beri Allah ve Resulüne karşı savaşanlara üs olsun diye bir mescit yapanlar vardır. Bunlar, ‘Bizim iyilikten başka hiçbir kasdımız yok’ diye de mutlaka yemin ederler. Ama Allah şahitlik eder ki bunlar mutlaka yalancıdırlar.”(Tevbe, 9/107.)

İbadetin duygu ve mana yönü bu kadar önemli olduğu halde, ibadetin şekli yönüne yönelik en ufak teferruatına kadar çalışmalar yapılmış ve eserler yazılmış olmasına rağmen ibadetlerin samimiyet ihlâs ve duygu yönüne yönelik yeterince çalışmalar yapılmadığının kanaatindeyiz.

İbadet Fitrî Bir İhtiyaç mıdır?

Bilindiği gibi, insan hayatında lezzetler ve elemeler vardır. İnsan lezzetten ne kadar hoşlanırsa, elemelerden de o kadar acı duyar. Elemin sebepleri karşısında öfkelenir veya korkar, lezzetin sebepleri karşısında ise, ümitlenir veya hırslanır.

İnsanı hareket ettiren veya durduranda, bu korku ile ümidin sürekli mücadelesi ve birinin diğerinin yerine geçmesidir. Ümit kırılınca, ruhu ümitsizlik ve karamsarlık duyguları kaplar, insan hiçbir faaliyet gösteremez hale gelir.

Korku kalmayınca da taşkınlıklar başlar, hiçbir işin sonu düşünülmez, insanlığa yararlı işler yapılmaz. Ümidin içinde bir korku, korkunun içinde bir ümit olması sebebiyle insanlar gayret gösterirler.

İnsanoğlu aciz olarak yaratılmıştır. İbadet etmek, Allah'ın kulları üzerinde bir haktır. Akli başında olanlar, ümit ile korku dairesinden dışarı çıkmazlar. İnsan heran korku ile ümit arasındadır. Ümidin sebepleri sınırsız olduğu gibi, korkunun sebeplerinin de sınırı yoktur.

İnsan ruhu, ümitler ve korkular karşısında daima müteessir olur. Ümitlerle korkuların karşı karşıya yer alarak bir noktada buluştuklarını görür. Artık, hakikati kavramaya başlamıştır. İnsan ruhunun tamamen müteessir olduğu, bütün korku ve ümitlerin toplandığı noktaya karşı duyduğu ilgi, kulluk ve ibadet düşüncesinin başlangıç noktasını oluşturur. İnsanın mutluluğu, mutsuzluğu, mahrumiyeti bu ilginin ciddiyetiyle doğru orantılıdır. Böyle kendisi gibi sınırlı ve eksik bir varlığa bağlanması, onun önünde öyle zilletlere götürür ki, bütün idrak o zillette boğulur, o andan ilerisini görecek akıldan eser kalmaz. İnsanda yaratıcı-yaratılan/ilah-kul ilişkisini unutturarak bütün musibetleri hazırlayan şirkin çıkış noktası da işte burasıdır.

Kendilerini ibadet düşüncesiyle ilgisiz sananlar, bunu da kendileri için ileri bir fikir seviyesi olarak görenler, farkında olmadan her an bir mabut değiştirirler.

Bu şekilde bütün hayatları mutlak bir şüphe içinde geçer. Bu yüzden kulluk ve ibadete layık yegâne varlık Allah'tır. O'na ibadet edenler, gelip geçici ümit ve korkulara kendilerini tamamen kaptırmazlar.



7.7. Günahdan asude, tertemiz, masum olarak dünyaya gönderiliriz. Masum kalmaktır aslolan. Bu nedenle bazen fabrika ayarlarına dönmemiz, çoğu zaman güncelleştirme almamız gerekmektedir. Masumiyetimizi kirletmeden temiz sicille huzura dönebilmek de başkaca bir imtihanımızdır.

Günahsız bir şekilde doğarız. Sırtımızda, geçmişte yaşanmış hiçbir günahtan eser bulunmaz. Ne ebeveynlerimizin yapıp ettiklerinden sorumluyuz ne de fi tarihinde yaşanmış hikâyelerden. Ne Âdem aleyhisselamın zellesinden bize bir günah yazılır ne de İsa aleyhisselamın çektiklerinden payımıza bir ecir düşer.

Günahsız tertemiz doğmak bir nimettir. Ancak daha önemlisi onu fazla kirletmeden temiz bir sicille ruhumuzu teslim edebilmektir.

Tertemiz bir fitratla doğarız, bize özgü bahşedilmiştir. Ancak üzerinde çalışır, sürekli onu bozar değiştiririz. Bu yüzden öze dönüş fitrata dönüştür, özden kopuş da o masumluktan uzaklaştırır.

Fitrata dönmek, yaratılış ayarlarına dönmek, onu hatırlamak dünyaya bakımımızı temizler. Biz fitratımıza tevbe ve istiğfarla döner, yeniden saflaşırız.

Tevbe günahtan teberra etmedir. Günahtan döneni Allah sever, onu affeder ve ona azap etmez.

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ

Bakara, 2/222. “Şüphesiz Allah çok tövbe edenleri sever, çok temizlenenleri sever.”

وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ وَمَا كَانَ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ

Enfâl 8/33- “Sen onların içlerinde bulunduğun müddetçe Allah onları azaba uğratmayacaktır. Onlar bağışlanmalarını dilerken, Allah kendilerine azap etmez”

Hız. Peygamberin Bizlere Örnek Olacak İbadet Hayatı



عَنْ عَائِشَةَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) سُئِلَ: أَيُّ الْعَمَلِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ؟ قَالَ: "أَدْوَمُهُ وَإِنْ قَلَّ."

Hız. Aişe'den rivayet edildiğine göre Efendimiz (sav) "En hayırlı ibadet, az da olsa, devamlı olandır." (M1828 Müslim, Müsâfirîn, .216) buyurmuştur.

Her konuda olduğu gibi ibadetler konusunda da ümmetine örnek olan Hız. Peygamber (asm), ibadetlerde kulluk bilincinin diri tutulmasına önem vermiş; imanın anlam ve lezzetinin, ancak ibadet ve güzel davranışlarla desteklendiğinde yakalanabileceğini belirtmiştir . Zira sosyal hayattaki bilinçli duyarlılık, Allah'a karşı sorumluluk bilinci diye de ifade edebileceğimiz takva hali böyle oluşur. Sürekli Yüce Allâh'a ibadetle meşgul olan Hız. Peygamber (asm), ibadetlerine devam etmiş, ömrü boyunca hiçbir ibadetini bırakmamış; Hız. Peygamber (asm), kendisi ibadetlere son derece düşkün olmasına rağmen, ümmetinin daha fazla ibadet etme gayretiyle de olsa, aşırı gitmesini hoş karşılamamış

bunu helâk sebebi saymıştır. Hız. Peygamber (asm)'in ibadet hayatı hakkında bilgi alan üç sahâbi, onun geçmiş ve gelecek bütün günahları affedilmesine rağmen böyle ibadet etmesini göz önüne alarak; biri hayatı boyunca uyumadan geçeleri namaz kılaçağını, ikincisi hayatı boyunca oruç tutacağını, üçüncüsü de evlenmeyeceğini söylemiştir. Bu haber kendisine ulaşınca Hız. Peygamber (asm), prensiplerden biri de kolaylık prensibidir. Bu sebeple, O'nun öncülü, hiçbir zaman kişilerin ibadet etme gayretiyle de olsa ağır yükler altına girmesine razı olmamıştır. Öyle ki O, ibadetin veya dini bir hükmün aslının korunması kaydıyla her konuda Müslümanlar için hep kolay olanı tercih etmiştir.

Hız. Peygamber (asm) dinin direği olarak tanımladığı namaza çok düşkün olup, onu gözünün nuru olarak nitelendirmiştir. Kur'an'ın emrine uyarak

huşu üzere kılan Hz. Peygamber (asm), namaz kılarken sanki dünyaya veda eder, âhiret alemine daldı. Zaten asıl olan, ibadetlerin Allâh'ı görüyormuşçasına yapılmasıdır. Nitekim Cibrîl hadisinde ihsanı bu şekilde tanımlamış

Farz namazlara ilave olarak değişik zamanlarda nafile namazlar da kılan Hz. Peygamber (sav), gece ibadetine önem vermiştir. Özellikle Ramazan gecelerini ihya etmiş ve ramazanın son on gününü itikâfla geçirmiştir. Okuduğu ayetlerin derin anlamları üzerinde düşünmüş, namazların peşinden sık sık kısa ve özlü dualar yapmış, Yüce Allâh'ı zikrederek, bol bol tövbe ve istiğfarda bulunmuştur. Kur'an okumayı ve başkasının okuduğu Kur'an'ı dinlemeyi çok seven Hz. Peygamber (sav), Ramazan gecelerinde Cebrâil ile buluşarak Kur'an'ı mukabele etmişlerdir.

Oruçla ilgili olarak Hz. Peygamber (sav), iftarda acele edilmesini, sahurda ise imsak vaktine kadar yenilmesini tavsiye emiş; sahur yemeğinde bereket olduğunu söylemiştir. Hz. Peygamber (sav) Ramazan orucunun yanında, yılın belirli dönemlerinde daha yoğun olmak üzere nafile oruçlar tutmuştur.

Her ayın ortasına denk gelen günlerde, Pazartesi ve Perşembe günlerinde, Muharrem ayının 9-10 veya 10-1. günlerinde, Şevval ayında altı gün oruç tuttuğu ve ümmetine tavsiye ettiği, Recep ve Şaban aylarında ise daha fazla oruç tuttuğu hadis kaynaklarında yer almaktadır.

Hz. Peygamber (sav), ihtiyacından fazla malını hiçbir zaman elinde tutmamış, komşularına ve ihtiyaç sahibi kimselere göndermiştir. İnsanların en cömerti olan Hz. Peygamber (sav), inananları zekatlarını vermeye ve zekatla da yetinmeyip onun dışında da ihtiyaç sahiplerine mali yardımda bulunmaya davet etmiştir. Zekatların biran evvel yerlerine ulaştırılmasına özen göstermiş, toplanan zekâtları mümkün mertebe hiç bekletmeden dağıtmıştır.

Her konuda Müslümanlara örnek olan Hz. Peygamber (sav), hiç şüphesiz ibadet konusunda da en güzel örnektir. Her Müslüman'ın gücü nispetinde onu örnek alarak kendisine bir ibadet programı oluşturması gerekir. Bununla birlikte, ümit ile korku arasında yaşamayı prensip edinmesi gereken Müslüman bireyin, ibadetlerini yetersiz görerek ümitsizliğe düşmesi doğru olmadığı gibi, ibadetlerine güvenmesi de doğru değildir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Rahman ve Rahim olan Allah'ın Adıyla.

İBADET HAYATI



Halis İMANLIK
Ünye İlçe Müftülüğü
Vaizi

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ.
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
~1.2~
الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ
وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِنَا
مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ
وَاتَّبَاعِهِ وَمَنْ تَبِعَهُمْ بِإِحْسَانٍ إِلَى
يَوْمِ الدِّينِ. رَبِّ اشْرَحْ لِي
صَدْرِي وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي وَاحْلُلْ
عُقْدَةً مِنْ لِسَانِي يَفْقَهُوا قَوْلِي.
رَبِّ زِدْنَا عِلْمًا وَالْحَقْنَا
بِالصَّالِحِينَ. اللَّهُمَّ عَلِّمْنَا بِمَا
يَنْفَعُنَا وَارْفَعْنَا بِمَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ
أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ. سُبْحَانَكَ لَا
عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ
الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ. سُبْحَانَكَ لَا فَهْمَ
لَنَا إِلَّا مَا فَهَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْجَوَادُ
الْكَرِيمُ. إِنَّ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ
كِتَابُ اللَّهِ، وَأَحْسَنَ الْهَدْيِ هَدْيُ
مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.
صَلُّوا عَلَى رَسُولِنَا مُحَمَّدٍ. صَلُّوا
عَلَى طَيْبِ قُلُوبِنَا مُحَمَّدٍ. صَلُّوا
عَلَى شَفِيعِ ذُنُوبِنَا مُحَمَّدٍ. اللَّهُمَّ
صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ
سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ.

Bizleri yoktan var eden, varlığından haberdar eden ve bizlere sayısız nimetler bahşeden ve bizleri yeryüzünün halifesi ilan eden Rahman ve Rahim olan Rabbimize sonsuz hamd-ü senalar olsun.

O'nun kutlu elçisi, başlarımızın tacı, gönüllerimizin ilacı, iki cihan serveri, efendimiz, önderimiz ve iki cihan rehberimiz Hz. Muhammed Mustafa (sav) Efendimizin ve ashabının üzerine binlerce salat ve selam olsun.

Allah'ın rahmeti, merhameti, bereketi, af ve mağfireti siz kıymetli cemaatimizin üzerine olsun. Gününüz mübarek, gönlünüz huzur dolsun. Rabbim yuvalarınıza muhabbet, yurdunuza sekinet koysun.

Rabbimiz, sohbetimizi birbirini Allah için seven Allah için buğz eden kardeşin kardeşe nasihati kabilinden her birimiz için ahiret azığı sayсын.

Aziz ve Kıymetli Müminler!
Bütün canlılar belirli bir düzene göre yaratılmıştır. İnsanoğlu da belli bir gaye için yaratılmıştır. Yüce rabbimiz Allah (c.c.) dünyaya gönderdiği her canlıya bir görev vermiş, hiçbir canlıyı başıboş yaratmadığını ifade etmiştir.

وَمَا خَلَقْتُ الْإِنْسَانَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ

“Allah (c.c) Kur’an-ı Kerim’de bu konuda: “Ben insanları ve cinleri sadece ve sadece bana kulluk yapsınlar diye yarattım.” (Zariyat 56)

أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى

“İnsan, kendisinin başı boş bırakılacağını mı sanır?” (Kıyame 36) buyurmaktadır.

O halde biz insanların bu dünyada asıl ve tek gayesi rabbimizi tanıma ve ona en güzel şekilde kulluk yapma yarışında imtihanı kazanmak olmalıdır. Çünkü rabbimiz:

الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ

“Hanginizin davranışça daha iyi olduğunu deneyerek göstermek için ölümü ve hayatı yaratan o’dur. O, güçlüdür, çok bağışlayıcıdır.” (Mülk 2) buyurmuştur.

İbadet Nedir?

İbadet sözlükte: “itaat etmek, boyun eğmek, kulluk etmek, tevazu göstermek, ilah edinmek” anlamına gelir. Dinî bir terim olarak ise; “Mükellef olan kişinin Rabbine tazim için yaptığı, fiil ve niyete bağlı olarak yapılmasında sevap olan ve Allah’a yakınlık ifade eden şuurlu itaat” demektir.

Sözlükte “boyun eğme, alçak gönüllülük, itaat, kulluk, tapma, tapınma” anlamlarına gelen ibâdet dinî bir terim olarak insanın Allah’a saygı, sevgi ve itaatini göstermek, O’nun hoşnutluğunu kazanmak niyetiyle ortaya koyduğu belirli tutum ve gerçekleştirdiği davranışlar için kullanıldığı gibi daha genel olarak aynı mahiyetteki düşünüş, duyuş ve sözleri de ifade eder; ancak kelimenin dinî içerikli belli ve düzenli davranış biçimleri için kullanımı daha yaygındır. İslâmî literatürde genellikle bu tür davranış biçimleri için ibadet, insanın, hayatını daima Allah’a karşı saygı ve itaat bilinci içinde sürdürmesi şeklindeki kulluk duyarlılığı için de ubûdiyyet ve ubûdet terimlerine yer verilmiştir. Bir tanıma göre ubûdiyyet “kulun Allah’ın yaptıklarından memnun olması”, ibadet ise “O’nun razı olacağı işleri yapması”dır (Lisânü’l-‘Arab, “‘abd” md.; Tâcû’l-‘arûs, “‘abd” md.). Buna göre ibadette belirli davranış şekilleri öne çıkarken ubûdiyyette ahlâkî ve mânevî öz ağır basmaktadır. (Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi İbadet Maddesi) Allah’a ibadet; itaat etmenin ve saygı göstermenin zirvesidir. Kur’an’da insanların, Allah’a ibadet için yaratıldıkları (Zariyat, 56), bütün peygamberlerin, insanları Allah’a ibadete davet ettikleri (Bakara, 83) bildirilmiştir.

Kur’an’da ibadet kavramı; tevhid (Nisa, 36), itaat (Bakara, 172), dua (Mü’min, 60), boyun eğmek (Fatiha, 5), iman ve salih amel (Nisa, 172-173), Allah’ı tesbih ve secde (A’raf, 206), Allah’ı bilmek ve tanımak gibi (Zariyat, 56) anlamlarda kullanılmıştır. Bu manalardan hareketle ibadet, İslam’ın emir ve yasaklarını gözetmeyi ve Allah’ın sınırlarını korumayı ifade eder. Bir davranışın ibadet olabilmesi için; kişide iman, niyet ve ihlas olması gerekir. İbadetin Allah rızası için yapılması ve İslam’a uygun olması lazım gelir.

İbadetlerin Gayesi Nedir?

İbadetin en önemli amacı, Yüce Allah'ın sevgi ve rızasını kazanmaya vesile olmasıdır. Yalnızca bu maksat bile bizim ibadetlerde başka gaye aramamızın önünü keser. Şu halde kul, rabbine içtenlikle yönelmeli, ibadetlerini O'nun rızasını kazanmak için, halis niyet ile yapmalıdır.

Süfyan-ı Sevri (k.s), Rabîa el-Adeviyye'ye: "Her kulun bir ölçüsü, her imanın bir hakikati vardır; senin imanının hakikati nedir?" diye sorduğunda, Rabîa: "Ben, Allah'a O'ndan korktuğum için ibadet etmiyorum. Böyle olsaydı, sahibinden korktuğu için çalışan hizmetçi gibi olurum. Ben, O'na cennet sevgisiyle de ibadet etmiyorum. Böyle olsaydı, sahibi kendisine bir şey verince çalışan kötü hizmetçi gibi olurum. Ben, Rabbim'e ancak O'nu sevdiğim ve kendisine kavuşmak istediğim için ibadet ediyorum." diye cevap vermiştir.

Kurani Kerim'de ibadet kavramı ve ibadetlerin gayesi hakkında ayetlerden birkaçı şunlardır:

أَنْ اَعْبُدُوا اللّٰهَ وَاتَّقُوهُ وَاَطِيعُوْنَ
يَغْفِرْ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُؤَخِّرْكُمْ اِلَى
اَجَلٍ مُّسَمًّى ۗ اِنَّ اَجَلَ اللّٰهِ اِذَا جَاءَ لَا
يُؤَخَّرُ لَوْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

"Allah'a ibadet edin. Ona karşı gelmekten sakının ve bana itaat edin ki sizin günahlarınızı bağışlasın ve sizi belli bir vakte kadar ertelesin. Şüphesiz, Allah'ın belirlediği vakit gelince ertelenmez. Keşke bilseydiniz." (Nuh 4)

اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَاِيَّاكَ نَسْتَعِينُ
"(Allahım!)"Yalnız sana ibadet ederiz ve yalnız senden yardım dileriz."(Fatiha 5)

اِنَّ اللّٰهَ رَبِّيْ وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوْهُ هٰذَا
صِرَاطٌ مُّسْتَقِيْمٌ

"Şüphesiz Allah, benim de Rabbim, sizin de Rabbinizdir. Öyleyse ona ibadet edin.

İşte bu, doğru yoldur." (Al-i İmran 51)

وَأَعْبُدُوا اللّٰهَ وَلَا تَشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا
"Allah'a ibadet edin ve ona hiçbir şeyi ortak koşmayın."
(Nisa 36)

وَأَعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّى يَأْتِيَكَ الْيَقِيْنَ
"Sana ölüm gelinceye kadar Rabbine ibadet et." (Hicr 99)

تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ
يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا
رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ

"Onlar, korkarak ve ümit ederek Rablerine ibadet etmek için yataklarından kalkarlar. Kendilerine rızık olarak verdiğimiz şeylerden de Allah için harcarlar." (Secde 16)

بَلِ اللّٰهُ فَاعْبُدْ وَكُنْ مِنَ الشّٰكِرِيْنَ
"Hayır, yalnız Allah'a ibadet et ve şükredenlerden ol." (Zümer 66)

Yukarıdaki ayetlerden de anlaşılacağı üzere ibadetlerimizin asıl gayesi rabbimize kulluktur. O'nun buyruklarını hakkıyla yerine getirmektir.

İbadet Çeşitleri Nelerdir?

Uygulama itibarıyla ibadetler dört kısma ayrılır:

a) İman, ihlas, niyet, tefekkür, marifet, sabır, takva gibi kalbî ibadetler.

b) Namaz, oruç, dil ile zikir ve dua, ana-babaya iyilik, insanlara iyi muamele ve sıla-i rahim gibi beden ile yapılan ibadetler.

c) Zekât, sadaka, yakınlarla ve fakirlere yardım, Allah yolunda infak gibi mal ve servetle yapılan ibadetler.

Müminde ise bu davranışlar asla bulunmaz. O'nun özü-sözü doğrudur. O'nda yalan ve emanete hıyanetlik asla bulunmaz. Mümin bütün davranışlarında Allah'ın rızasını gözetir.



Allah'ı da pek az hatıra getirirler.” (Nisa 142)

فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ ﴿٤﴾ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ ﴿٥﴾ الَّذِينَ هُمْ يَرَاوُنَ ﴿٦﴾ وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ ﴿٧﴾

“Vay haline o namaz kılanların ki, Onlar namazlarının özünden uzaktırlar. Onlar halka gösteriş yaparlar. Hayra da engel olurlar.” (Maun 4-7)

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ

“Müminler o kimselerdir ki, Allah'ın adı anıldığında yürekleri titrer, kendilerine Allah'ın âyetleri okunduğunda bu onların imanlarını arttırır. Onlar yalnızca rablerine güvenirlere. Namazlarını özenle kılarlar, kendilerine verdiğimiz şeylerden bir kısmını Allah yolunda harcarlar.”. (Enfal 2-3)

Yapılan İbadetlerin Davranışlarımıza Etkileri Nelerdir?

Kur'an-ı Kerim'de Allah (c.c.) ibadetlerin, kulların davranışları üzerindeki etkilere değinirken özellikle namaz ibadetine vurgu yaparak şöyle buyurmaktadır:

أَتْلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ

“Kitaptan sana vahyedilenleri oku, namazı özenle kıl. Kuşkusuz namaz hayâsızlıktan ve kötülükten meneder. Allah'ı anmak her şeyden önemlidir. Allah yaptıklarınızı bilir.” (Ankebut 45)

Başka bir ayette bazı ibadetleri (usulüne uygun olarak) yapanların kurtuluşa erdiğini bildirmiştir.

قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١﴾ الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ ﴿٢﴾ وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ ﴿٣﴾ وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ فَاعِلُونَ ﴿٤﴾ وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ ﴿٥﴾

“1 - Müminler kesinlikle kurtuluşa ermiştir; 2 - Ki onlar, namazlarında derin bir saygı hali yaşarlar; 3 - Anlamsız, yararsız şeylerden uzak dururlar;” 4 - Zekâtı verirler; 5 - İffetlerini korurlar;” (Müminun 1-5)

İbadetlerin müminin davranışlarında pek çok etkisi vardır. İbadetler yüzümüzü nurlandırır. Mümin rabbinin emrini yerine getirdiği için manen huzurlu olur.

إِنَّ الْمُنَافِقِينَ يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْ وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كَسَالَىٰ يُرَاوُونَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا

“Münafıklar Allah'a oyun etmeye kalkışıyorlar. Hâlbuki Allah onların oyunlarını kendi başlarına çevirmektedir. Onlar namaza kalktıklarında üşenerek kalkarlar, insanlara gösteriş yaparlar,

- **İbadetler hayatımızı belirli bir düzende yaşamamızı sağlar. İbadetlerin davranışlarımız a en önemli etkisi, usulüne ve şartlarına uygun bir şekilde yapıldığı takdirde ahlakımızı güzelleştirmesidir.**

Peygamberimiz (sav) bir hadis-i şeriflerinde

الْمُسْلِمُ مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ، وَالْمُهَاجِرُ مَنْ هَجَرَ مَا نَهَى اللَّهُ عَنْهُ

(İyi) Müslüman, dilinden ve elinden Müslümanların emin olduğu kişidir. (Asıl) muhacir de Allah'ın yasakladıklarını terk edendir." (Buhârî, İman 4, 5, Rikak 26; Müslim, İman 64-65) Buyurmuştur. Buradaki emniyet Allah rızası için yaptığımız ibadetlerin davranışlarımıza etkisini göstermektedir. Şimdi başlıca ibadetlerimize şöyle bir değinelim:

Namaz İbadeti

Namazla ilgili Rabbimiz Kerim Kitabımızda şöyle buyurmaktadır:

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ

"Namazı kılın, zekâtı verin, rükû edenlerle beraber rükû edin". (Bakara 43)

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

"Namazı kılın, zekâtı verin. Önceden kendiniz için ne hayır yaparsanız onu Allah katında bulursunuz. Şüphesiz Allah yaptıklarınızı eksiksiz görür." (Bakara 110)

Namaz, Allâh'ın huzûrunda hiçliğün idrâki. Secdelerde Allâh'a yaklaşmak ve ilâhî mülâkat. Cemaatle namazlarla sosyalleşmek. Cihatta olduğu gibi düzenli ve kenetlenmiş saflar hâlinde Hakk'a kulluk. Kulluğun ve toplumsal kaynaşmanın en güzel örneği...

Namazın, manevi kirlerden arındırması ile ilgili Resûlullah (sav) Efendimiz şöyle buyurmaktadır:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ يَقُولُ: أَرَأَيْتُمْ لَوْ أَنَّ نَهْرًا بِيَابِ أَحَدِكُمْ يَغْتَسَلُ فِيهِ كُلَّ يَوْمٍ خَمْسَ مَرَّاتٍ مَا تَقُولُونَ بِيَقِينِي ذَلِكَ مِنْ دَرَنِهِ شَيْئًا؟ قَالُوا: لَا يَبْقِي ذَلِكَ مِنْ دَرَنِهِ شَيْئًا. قَالَ: فَذَلِكَ مَثَلُ الصَّلَاةِ الْخَمْسِ، يَمْحُوا اللَّهُ بِهَا الْخَطَايَا.

Ebû Hüreyre (r.a) anlatıyor: "Hz. Peygamber (sav)'in şöyle söylediğini işittim: "Sizden birinizin kapısının önünden bir nehir aksa ve bu nehirde hergün beş kere yıkansa, acaba üzerinde hiç kir kalır mı, ne dersiniz?" "Bu hal, dediler, onun kirlerinden hiçbir şey bırakmaz!" Aleyhissalâtu vesselâm: "İşte bu, beş vakit namazın misalidir. Allah onlar sayesinde bütün hataları siler" buyurdu." (Buhârî, Mevâkîr 6; Müslim, Mesâcid 282)

وَعَنْهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَعْقِدُ الشَّيْطَانُ عَلَى قَافِيَةِ رَأْسِ أَحَدِكُمْ إِذَا هُوَ نَامَ ثَلَاثَ عَقَدٍ. يَضْرِبُ عَلَى مَكَانِ كُلِّ عَقْدٍ عَلَيْكَ لَيْلٌ طَوِيلٌ فَارْقُدْ. فَإِنْ اسْتَقْفَظَ فَذَكَرَ اللَّهَ، انْحَلَّتْ عَقْدَةٌ. فَإِنْ تَوَضَّأَ، انْحَلَّتْ عَقْدَةٌ. فَإِنْ صَلَّى، انْحَلَّتْ عَقْدَةٌ كُلُّهَا فَاصْبَحَ نَشِيطًا طَيِّبَ النَّفْسِ وَإِلَّا أَصْبَحَ خَبِيثَ النَّفْسِ كَسَلَانَ.

Yine Ebû Hüreyre (r.a) anlatıyor:
"Resûlullah (sav) buyurdular ki:
"Biriniz uyuyunca ensesine şeytan
üç düğüm atar. Her düğümü
atarken, düğüm yerine eliyle
vurarak "üzerine uzun bir gece
olsun, yat" dilediğinde bulunur.
Adam uyanır ve Allah'ı zikrederse
bir düğüm çözülür, abdest alacak
olursa bir düğüm daha çözülür,
namaz kılsa bütün düğümler
çözülür ve böylece canlı ve hoş bir
hâlet-i ruhiye ile sabaha erer. Aksi
halde habis ruhlu (içi kararmış) ve
uyuşuk bir halde sabaha erer."
[Buhârî, Teheccüd 12, Bed'ü'l-Halk
11; Müslim, Müsâfirîn 207, (776);
Muvatta, Kasru's-Salât 95, (1, 176);
Ebû Dâvud, Salât 307, (1306); Nesâî,
Kıyâmu'l-Leyl 5, (3, 203).]

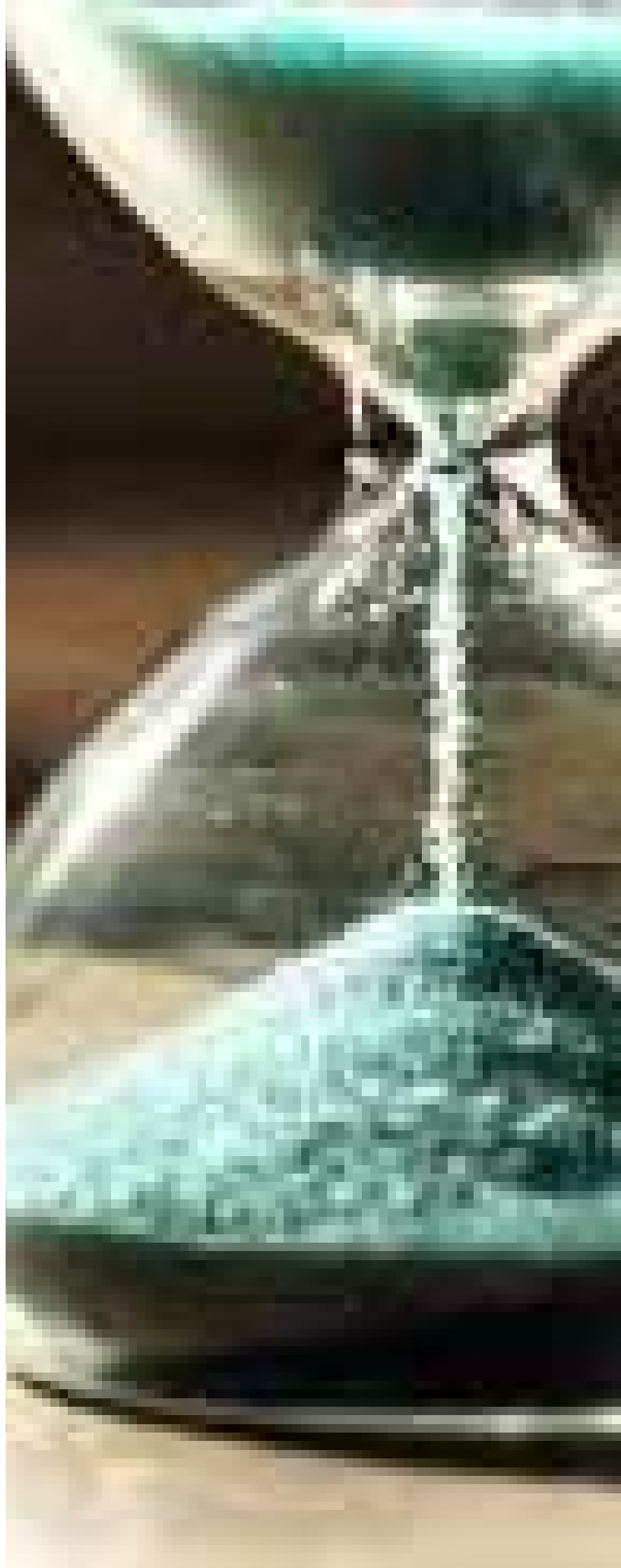
Namazda Riya Kınanmıştır

İbadetler arasında riya en belirgin
olarak namaz ibadetinde
görülmetedir. Cenâb-ı Allah,
namazlarını ciddiye almayıp,
namazlarıyla gösteriş yapanları
maun süresinde şöyle
kınamaktadır:

فَوَيْلٌ لِّلْمُصَلِّينَ ﴿٤﴾ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ
سَاهُونَ ﴿٥﴾ الَّذِينَ هُمْ يُرَاؤُونَ ﴿٦﴾ وَيَمْنَعُونَ
الْمَاعُونَ ﴿٧﴾

"Vay haline o namaz kılanların ki,
Onlar namazlarının özünden
uzaktırlar. Onlar halka gösteriş
yaparlar. Hayra da engel olurlar."
(Maun 4-7)

Bu ayetlerde Allah'a karşı gerçek
anlamda kulluk görevlerini yerine
getirmeyenler eleştirilmektedir.
Burada namaz kılmalarına rağmen
kınananların olumsuz tutumlarına
üç örnek sıralanmıştır:



- a) Namazlarının özünden uzak olmaları,**
b) İbadetlerinde halka gösteriş yapmaları,
c) Hayra engel olmaları.



“(Namazlarının) özünden uzaktırlar” diye çevirdiğimiz “sâhûn” kelimesinin sözlük anlamı “unutanlar” olup bu bağlamda “namazlarını vaktinde kılmayanlar” şeklinde yorumlayanlar bulunmuşsa da Taberî, bizim de meâlde esas aldığımız yorumunda “

sâhûn” kelimesini “namazı ciddiye almayanlar, başka şeylerle meşgul olmayı namaz kılmaya tercih edenler” şeklinde anlamanın daha isabetli olduğunu, bunun vaktinde kılınmaması veya büsbütün terkedilmesiyle ilgili yorumu da kapsadığını belirtmiştir.

Bir kimsenin namazı ciddiye almamasının, namaz kılıyor görünse bile onun özünden uzak kalmasının önemli bir sebebi, 6. âyette “riyâ” kavramıyla ifade edilen “halka gösteriş yapma” eğilimidir.



“Hayır” diye çevirdiğimiz son âyetteki “mâûn” kelimesini Taberî, “insanın yararına olan her şey” şeklinde tanımlar ve kelimenin âyetteki anlamının “zekât, farz olan sadaka, hakkı ödenmeyen mal, insanların kendi aralarında birbirinden yararlandırmadıkları nimetler, hak, ödünç, mal” gibi anlamlara geldiğine dair görüşler naklettikten sonra kendisi “mâûn” kelimesinin bu bağlamda insanlara iyilik, hayır, nimetlerin paylaşılması gibi anlamları kuşatan genel bir ifade olduğunu belirtir. (Kur'an Yolu Tefsiri Cilt:5 Sayfa:697-698)

Kıyamet Gününde İlk Hesap Namazdan Olacaktır

سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ يَقُولُ: إِنَّ أَوَّلَ مَا يُحَاسَبُ بِهِ الْعَبْدُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ عَمَلِهِ صَلَاتُهُ، فَإِنْ صَلَحَتْ فَقَدْ أَفْلَحَ وَأَنْجَحَ، وَإِنْ فَسَدَتْ فَقَدْ خَابَ وَخَسِرَ، وَإِنْ أَنْتَقَصَ مِنْ فَرِيضَتِهِ شَيْئًا قَالَ الرَّبُّ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: أَنْظِرُوا هَلْ لِعَبْدِي مِنْ تَطَوُّعٍ؟ فَيَكْمَلُ بِهَا مَا أَنْتَقَصَ مِنَ الْفَرِيضَةِ، ثُمَّ يَكُونُ سَائِرُ عَمَلِهِ عَلَى ذَلِكَ.

Ebu Hureyre (r.a) Resulullah (sav)'in şöyle söylediğini işittim: "Kıyamet günü, kişi amelleri arasında önce namazın hesabını verecek. Bu hesap güzel olursa kurtuluşa erdi demektir. Bu hesap bozuk olursa, hüsrana düştü demektir. Eğer farzında eksiklik çıkarsa Rab Teala hazretleri: "Bakın, kulumun (defterinde yazılmış) nafilesi var mı?" buyurur. Böylece, farzın eksikleri nafile (namazları) ile tamamlanır. Sonra, bu tarzda olmak üzere diğer amelleri hesaptan geçirilir." [Tirmizî, Salat 305, (413); Nesâî, Salat 9, (1232).]

وَعَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ يَقُولُ: يَعْجَبُ رَبُّكَ مِنْ رَاعِيٍ غَنَمٍ فِي رَأْسِ شَطِئَةِ الْجَبَلِ يُؤَدِّنُ الصَّلَاةَ وَيُصَلِّي، فَيَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: أَنْظِرُوا إِلَيَّ عَبْدِي هَذَا، يُؤَدِّنُ وَيُقِيمُ الصَّلَاةَ يَخَافُ مِنِّي، قَدْ غَفَرْتُ لِعَبْدِي، وَأَدْخَلْتُهُ الْجَنَّةَ.

Ukbe İbnu Âmir (r.a) anlatıyor: "Resûlullah (sav)'in şöyle söylediğini işittim: "Rabbin, koyun güden bir çobanın, bir dağın zirvesine çıkıp namaz için ezan okuyup sonra da namaz kılmasından hoşlanır ve Allah Teâlâ hazretleri şöyle der: "Benim şu kuluma bakın! Ezan okuyor, namaz kılıyor, yani benden korkuyor. Kasem olsun, kulumu affettim ve onu cennetime dahil ettim." [Ebû Dâvud, Salât 272, (1203); Nesâî, Ezân 26, (2, 20).]

Namaz Kılan Kimse Rabbi ile ve Meleklerle Beraber Olduğunu Bilir

Bu konuda Peygamberimiz (a.s.)'ın şu hadisi oldukça dikkat çekicidir:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: "بِتَعَاقِبُونَ فِيكُمْ مَلَائِكَةٌ بِاللَّيْلِ وَمَلَائِكَةٌ بِالنَّهَارِ، وَيَجْتَمِعُونَ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ وَصَلَاةِ الْعَصْرِ، ثُمَّ يَعْرُجُ الَّذِينَ بَاتُوا فِيكُمْ، فَيَسْأَلُهُمْ وَهُوَ أَعْلَمُ بِهِمْ كَيْفَ تَرَكْتُمْ عِبَادِي فَيَقُولُونَ تَرَكْنَاهُمْ وَهُمْ يُصَلُّونَ، وَأَتَيْنَاهُمْ وَهُمْ يُصَلُّونَ."

“Gece ve gündüz melekleri sizi takip ederler. Sabah ve ikinci namazlarında toplanırlar. Sonra sizinle geceleleyen melekler, ilâhî huzura çıkarlar. Rab’leri onlara, “-onları en iyi bir şekilde bildiği halde-kullarımı nasıl terk ettiniz?” diye sorar. Melekler, “Onları namaz kılarken terk ettik ve namaz kılarken bulduk.” cevabını verirler”. (Buhârî, Mevâkît, 9/16. (I, 139.)

Namaz Müminlerin Kusurlarına Kefaret ve Allah'ın Mağfiretine Vesile Olur

Bu konuda Peygamberimiz (a.s.) şöyle buyurmuştur:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ: "الصَّلَوَاتُ الْخَمْسُ وَالْجُمُعَةُ إِلَى الْجُمُعَةِ وَرَمَضَانَ إِلَى رَمَضَانَ مُكَفِّرَاتٌ مَا بَيْنَهُنَّ إِذَا اجْتَنَبَ الْكَبَائِرَ"

“Beş vakit namaz ve Cuma namazı diğer Cuma namazına kadar, Ramazan, diğer Ramazana kadar büyük günahlardan kaçınıldığı takdirde aralarında işlenen küçük günahlara kefarettirler”. (Müslim, Sahih, Tahâre, 3/16. (I, 209.); Ahmed b. Hanbel, Müsned, II, 229.)

رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: "خَمْسُ صَلَوَاتٍ افْتَرَضَهُنَّ اللَّهُ تَعَالَى مِنْ أَحْسَنِ وُضُوءِهِنَّ وَصَلَاةِ لَوْقَتِهِنَّ وَأَتَمِّ رُكُوعِهِنَّ وَخُشُوعِهِنَّ كَانَ لَهُ عَلَى اللَّهِ عَهْدٌ أَنْ يَغْفِرَ لَهُ وَمَنْ لَمْ يَفْعَلْ فَلَيْسَ لَهُ عَلَى اللَّهِ عَهْدٌ إِنْ شَاءَ غَفَرَ لَهُ وَإِنْ شَاءَ عَذَّبَهُ."

Allah, beş vakit namazı“ (kullarına) farz kılmıştır. Kim abdesti güzelce alır, beş vakit namazı vaktinde kılar, rükûunu, ve huşûunu tam yaparsa bu kimseye Allah’ın onu bağışlayacağı (ve cennete koyacağına) dair ahdi (sözü) vardır. Böyle yapmayan kimseye ise Allah’ın bir sözü yoktur. Dilerse onu bağışlar (ve cennetine koyar), dilerse ona azap eder.” (Ebû Dâvûd, Sünen, Salat, 2/9. (I, 295–296.)

Oruçla ilgili olarak Rabbimiz (c.c.) şöyle buyurmaktadır:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

“Ey iman edenler! Sizden öncekilerin üzerine yazıldığı gibi sakınasınız diye sizin üzerinize de sayılı günlerde oruç yazıldı.” (Bakara 183)

شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ

وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَيْكُمُ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

“O (sayılı günler), doğruyu eğriden ayırma, gidilecek yolu bulma konusunda açıklamalar ve insanlara rehber olarak Kur’an’ın indirildiği ramazan ayıdır.

Artık içinizden kim bu aya yetişirse onu oruçlu geçirsin. Kim de hasta veya yolcu olursa, başka günlerden sayısınca tutar. Allah sizin için kolaylık istiyor, güçlük çekmenizi istemiyor. Sayıyı tamamlamanız, size doğru yolu göstermesinden ötürü Allah'ı tazimle anmanız için ve şükredesiniz diye (uygun hükümler gönderiyor)." (Bakara 185)

Oruç İnsanı Kötülüklerden Alkoyar

Kuran-ı Kerimde orucun farz kılındığını bildiren ayetin sonundaki "umulur ki korunasınız" ifadesi orucun hikmetine dikkatimizi çekmektedir.

Allah Tealâ, her derde bir deva, her hastalığa bir ilaç verdiği gibi kötülüklerle karşı da korunma vasıtaları vermiştir. İşte orucun bir özelliği de bizi kötülüklerden koruyan bir ibadet oluşudur. Nitekim Peygamberimiz orucun bu özelliğini hepimizin kolayca anlayabileceği şekilde güzel bir benzetme ile açıklayarak şöyle buyurmuştur:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الصِّيَامُ جُنَّةٌ، فَإِذَا كَانَ يَوْمٌ صَوْمِ أَحَدِكُمْ فَلَا يَرْفُثْ، وَلَا يَصْخَبْ، فَإِنْ شَاتَمَهُ أَحَدٌ، أَوْ قَاتَلَهُ فَلْيَقُلْ إِنِّي صَائِمٌ. إِنِّي صَائِمٌ

"Oruç perdedir. Biriniz birgün oruç tutacak olursa kötü söz sarfetmesin, bağırp çağırmasın. Birisi kendisine yakışksız laf edecek veya kavga edecek olursa "ben oruçluyum!" desin (ve ona bulaşmasın)." (Buhari, Savm 2, 9, Libas 78; Müslim, Sıyâm 164)

Oruçlu İken Yalandan ve Günah Olan İşlerden Uzak durmak

Oruç, belirli bir süre basit bir aç kalma olayı değildir. Oruç, köklü bir irade terbiyesi, insanı kötü alışkanlıklardan temizleyen, çirkin davranışlardan uzaklaştıran ve iyi huylar kazandıran bir ahlâk eğitimidir. Peygamberimiz şöyle buyuruyor:



وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ لَمْ يَدَعْ قَوْلَ الزُّورِ وَالْعَمَلَ بِهِ، فَلَيْسَ لِلَّهِ تَعَالَى حَاجَةٌ فِي أَنْ يَدَعَ طَعَامَهُ وَشَرَابَهُ.

Èbu Hüreyre (r.a.) anlatıyor: Resûlullah (sav) buyurdular ki: "Kim yalanı ve onunla ameli terketmezse (bilsin ki) onun yiyip içmesini bırakmasına Allah'ın ihtiyacı yoktur." [Buhari, Savm 8, Èdeb 51; Èbu Dâvud, Savm 25, (2326); Tirmizî, Savm 16, (707).]

Hadis, zâhirde yalan, gıybet gibi dînen yasaklanmış sözleri bırakmayan kişinin orucu bırakmasını emrediyor gibidir. Ancak ulemâ bunu, yalandan zecr ve yasaklama olarak anlamıştır. İbnu Battâl der ki: "Hadisin mânası, öylesi kişilere oruçlarını terketmeyi emretmek değildir. Asıl gayesi, yalandan ve onunla birlikte zikredilenlerden sakındırmaktır."

İbnu'l-Arabî de: "Bu hadisin muktezası şudur: "Kim bu söylenenleri yaparsa orucundan sevap elde edemez, öyleyse mânası: "Orucun sevabı yalan ve beraberinde zikredilenlerin günahıyla terazide tartılamaz" demiştir.

Beyzâvî daha farklı bir yaklaşıma yer verir: "Orucun emredilmesinden maksad sâdece açlık değildir. Bilakis ona bağlı olarak şehvetlerin (nefsânî arzuların) kırılması, nefs-i emmârenin nefs-i mutmainne'ye itaat ettirilmesidir. Öyleyse bu söylenenler hâsıl olmazsa, Allah oruca kabul nazarıyla bakmaz.

Orucun Fazileti

Orucun birçok fazileti vardır. Efendimiz (sav) bu konuda şöyle buyurmaktadır:

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ صَامَ يَوْمًا فِي سَبِيلِ اللَّهِ تَعَالَى جَعَلَ اللَّهُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّارِ خَنْدَقًا كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ.

Ebu Hüreyre (radiyallahu anh) anlatıyor: "Resûlullah (sav) buyurdular ki: "Kim Allah Teâla yolunda bir gün oruç tutsa, Allah onunla ateş arasına, genişliği sema ile arz arasını tutan bir hendek kılar." (Tirmizî, Cihâd 3, (1624)

وَعَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ: مُرِّنِي بِأَمْرٍ يَنْفَعُنِي اللَّهُ تَعَالَى بِهِ، فَقَالَ: عَلَيْكَ بِالصَّوْمِ فَإِنَّهُ لَا عِدْلَ لَهُ.

Ebu Ümâme (r.a.) anlatıyor: "Ey Allah'ın Resûlü dedim, bana öyle bir amel emret ki (yaptığım takdirde) Allah beni mükâfatlandırсын. Sana dedi, orucu tavsiye ederim, zira onun bir eşi yoktur." [Nesâî, Sıyam 43, (4, 165).]

Zekât İbadeti

İnsanları birbirleriyle kaynaştırmak, sosyal hayatı korumak için İslam'ın ortaya koyduğu birtakım kaideler vardır. Bunlardan biri de cemiyetteki sınıf ayrımını ortadan kaldıracı, zengin-fakir iş birliğini güçlendirici en önemli faktör zekattır.

Zekat; temizlik, bereket ve artmak demektir. Allah rızası için muayyen bir miktar fakirlere vermektir. Daha başka bir tarifile; belli bir malın, belli bir kısmını, belli yerlere vermektir, de denebilir. Zekatın verilmesiyle muhtaç olan fakir mala kavuşur ve ihtiyaçlarını giderir. Veren de, Allah'ın bir emrini yerine getirdiği için huzur bulur. Ayrıca zekat; insanı cimrilik hastalığından kurtardığı için, yardımlaşma duygusunu geliştirir ve sevgi bağlarını kuvvetlendirir. Rabbimiz (c.c.) zekatla ilgili olarak şöyle buyurmaktadır:

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاطِيعُوا
الرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

“Namazı hakkıyla kılın, zekâtı verin ve resule itaat edin ki esirgenesiniz.” (Nur 56)

Zekât; bizi cimrilik ve bencillikten uzaklaştırmak, bize merhamet ve cömertlik sıfatlarını kazandırmak için vardır. Zekat sayesinde zengin



- fakir arasındaki uçurumlar kalkmakta, zekat sayesinde sosyal dayanışma, kaynaşma ve birlik - beraberlik ruhu pekişmektedir. Zaten yüce rabbimiz:

وَفِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ

“Onların (zenginlerin) mallarında muhtaç ve yoksullar için bir hak vardır.” (Zariyat 19.)

İslâm kendi toplumunu iman, ibadet ve sadakayla kuşatmıştır. İslâm hukukunda zekat, mâli sorumluluk içinde ele alınır. Böyle olunca her Müslüman kendini diğer kardeşlerine karşı sorumlu hisseder. Fakirlik ve yoksulluğun açtığı yaralar ancak, zekat ve sadakayla sarılır.

Bir İnfak Örneği:

Medine Müslümanlar arasında en çok hurma bahçesine sahip olan Ebû Talha, Mescid-i Nebevî'nin karşısında bulunan ve içindeki tatlı suyu Hz. Peygamber (sav) tarafından beğenilen Beyrahâ adlı bahçesini çok severdi.

لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ

“Sevdiğiniz şeylerden (Allah yolunda) harcamadıkça "iyiliğe" erişemezsiniz. Her ne harcarsanız, Allah onu hakkıyla bilir.” (Al-i İmran 92)

Mealindeki ayet nazil olunca Hz. Peygamber'in yanına giderek bu bahçeyi Allah rızası için dilediği şekilde kullanmasını istedi. Onun bu davranışını takdir eden Resûl-i Ekrem'in bahçeyi akrabalarına vermesinin daha uygun olacağını söylemesi üzerine de onu Übey b. Kâ'b ve Hassân b. Sâbit gibi amcazadelerine ve yakın akrabalarına bağışladı (Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi EBÛ TALHA el-ENSÂRÎ Maddesi)



Hac İbadetinin Tarihi:

Kutsal mekan kavramı ve bu yerleri ziyaret, insanlık tarihi boyunca bütün din ve inanç sistemlerinde görülmüştür. İslâmî bazı kaynaklara göre Hac ibadeti Hz. Âdem'e kadar uzatılsa da, Kur'ân-ı Kerim'in bildirdiğine göre, daha önce tahrip olmuş Kabe'nin eski temelleri Hz. İbrahim ve oğlu Hz. İsmail tarafından bulunarak Kutsal Mabet yeniden inşa edilmiş,

Hac İbadeti

Hacc"ın Anlamı:

İslam Dininin temel ibadetlerinden birisi olan ve sözlükte “gitmek, yönelmek, ziyaret etmek” manalarına gelen hac, imkanı olan her Müslümanın, belirli bir zaman içinde Kabe'yi, Arafat ve Mina'yı ziyaret ederek belli bazı dînî görevleri yerine getirmek suretiyle yaptığı ibadeti ifade eder. Hac ibadetini yaparken çeşitli zaman ve mekanlarda icra edilen uygulamalara “menâsik” denir.



den inşa edilmiş,

وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ
وَإِسْمَاعِيلُ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ
السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

“Bir zamanlar İbrahim, İsmail ile beraber Beytullah'ın temellerini yükseltiyor (şöyle diyorlardı:) Ey Rabbimiz! Bizden bunu kabul buyur; şüphesiz sen işitensin, bilensin.” (Bakara, 127)

Hac yapmak üzere Mekke'ye ilk davet eden peygamber Hz. İbrahim olmuştur. Bu tarihten itibaren diğer peygamberler ve inananlar da Kabe'yi ziyaret etmişlerdir.

وَأَدْنَىٰ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا
وَعَلَىٰ كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ
عَمِيقٍ

“İnsanlar arasında haccı ilân et ki gerek yaya olarak gerekse nice uzak yoldan gelen argın develer üzerinde sana gelsinler.” (Hac, 27)

لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ
فِي أَيَّامٍ مَّعْلُومَاتٍ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُمْ مِنْ
بَهِيمَةٍ الْأَنْعَامِ فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطْعَمُوا
الْبَائِسَ الْفَقِيرَ

“Ta ki kendilerine ait birtakım yararları yakînen görmeleri, Allah'ın kendilerine rızık olarak verdiği kurbanlık hayvanlar üzerine belli günler de Allah'ın ismini ansınlar. Artık ondan hem kendiniz yeyin, hem de yoksula, fakire yediniz.” (Hac, 28)

ثُمَّ لِيَقْضُوا تَفَثَهُمْ وَلِيُؤْتُوا نُذُورَهُمْ
وَلِيَطُوفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ

“Sonra kirlelerini gidersinler; adaklarını yerine getirsinler ve o Eski Ev'i (Kâbe'yi) tavaf etsinler.” (Hac, 29)

Hac, 29)

Haccın Fazileti

سُئِلَ النَّبِيُّ أَيُّ الْأَعْمَالِ أَفْضَلُ

“Hz. Peygamber (sas)'e hangi amelin daha faziletli olduğu soruldu:

قَالَ: إِيْمَانٌ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ

Efendimiz (sav): “Allah ve Resûlüne imandır” buyurdu.

قِيلَ: ثُمَّ مَاذَا

Sonra nedir? diye sorulunca,

قَالَ: جِهَادٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

‘Allah yolunda cihattır’ dedi.

قِيلَ ثُمَّ مَاذَا

Bundan sonra nedir? denilince,

قَالَ: حَجٌّ مَبْرُورٌ

‘Makbul bir hactır’ karşılığını verdi.” (Buhârî, Îmân 18, Hac 4, Tevhîd 47; Müslim, Îmân 135 Tirmizî, Fezâilü'l-cihâd 22; Nesâî, Hac 4, Cihâd 17)

Hac Geçmiş Günahlara

Kefarettir:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ حَجَّ هَذَا الْبَيْتِ،
فَلَمْ يَرْثُتْ، وَلَمْ يَفْسُقْ، رَجَعَ كَيَوْمِ
وَلَدَتْهُ أُمُّهُ

“Ebû Hüreyre”den

(ra) nakledildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: “Her kim bu evi (Kâbe'yi) haccederken, (söz ya da eylemle) cinsel yakınlığa yeltenmez ve kötülük işlemezse, anasının onu doğurduğu

günkü gibi (günahsız) hâline dönmüş olur.” (Buhari, Muhsar 10)

İbn Abbas anlatıyor:

Arefe günü bir genç Peygamberimizin devesinin arkasına binmişti. Bu genç kadınlara bakıyordu. Peygamberimiz ise arkasından eliyle birkaç defa gencin yüzünü kadınlardan çevirdi. Genç yine kadınlara bakmaya başladı. Peygamberimiz gence döndü ve şöyle dedi:

يَا ابْنَ أَخِي، إِنَّ هَذَا يَوْمٌ مِنْ مَلَكٍ فِيهِ
سَمْعُهُ، وَبَصَرُهُ، وَلِسَانُهُ، غَفِرَ لَهُ

“Kardeşimin oğlu, bugün öyle bir gündür ki bugünde her kim kulağına, gözüne ve diline sahip olursa günahları bağışlanır.” (İbn Hanbel) buyurmuştur:

مَا رُبِّيَ الشَّيْطَانُ يَوْمًا هُوَ فِيهِ أَصْغَرُ، وَلَا
أَذْهَرُ، وَلَا أَحْفَرُ، وَلَا أَغِيْظُ مِنْهُ يَوْمَ عَرَفَةَ،
وَمَا ذَاكَ إِلَّا لِمَا يَرِي مِنْ تَنْزِيلِ الرَّحْمَةِ،
وَتَجَاوَزَ اللَّهُ عَنِ الذُّنُوبِ الْعِظَامِ

“Şeytan Arefe gününden daha çok küçülmüş, daha fazla iyilikten uzaklaşmış, daha ziyade hakir, zelil ve daha çok kinli ve öfkeli olarak başka hiçbir günde görülmemiştir. Bunun sebebi Allah'ın bugünde rahmetinin inmesi ve büyük günahlardan vaz geçtiğini görmesinden ve bilmesinden başka bir şey değildir.” (İman Malik, Muvatta)

HACCIN FAYDA VE HİKMETLERİ:



Hac, her şeyden önce Allah'ın emri olduğu için yapılır. Bununla beraber bütün ibadetlerde olduğu gibi hac ibadetinde de insanlar için pek çok yararlar vardır. Haccın bu yararlarına işaret etmek üzere Kur'an-ı

:Kerîm'de şöyle buyuruluyor

وَأَذِّنْ لِلْبُرْهَانِ مَكَانَ الْبَيْتِ أَنْ لَا تُشْرِكَ بِي شَيْئاً وَطَهَّرَ بَيْتِي لِلطَّائِفِينَ وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ

İbrâhim'i Beytullah'ın bulunduğu yere yerleştirdiğimizde de şöyle demiştik: “Bana hiçbir şeyi ortak koşma; tavaf edenler, kıyamda duranlar, rükûa ve secdeye varanlar için evimi tertemiz tut.” (Hac 26)

وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَا تُوَكُّلَ رِجَالاً وَعَلَى كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ

İnsanlara hac ibadetini duyur; gerek yaya olarak gerekse yorgun argın develer üzerinde uzak yollardan

gelerek sana ulaşsınlar.” (Hac 27)

لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ وَيَذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ فِي أَيَّامٍ مَعْلُومَاتٍ عَلَىٰ مَا رَزَقَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطِيعُوا أَمْرَ الْفَقِيرِ

Böylece kendileri için faydalı olan şeyleri açık seçik görsünler ve Allah'ın onlara rızık olarak verdiği, belirlenen günlerde kesecekleri kurbanlık hayvanlar üzerine O'nun adını ansınlar. Artık onlardan hem kendiniz yiyecek hem sıkıntı içindeki yoksulları doyurun. (Hac 28)

.Ayet-i Kerîme'de ifade buyurulan bu yararların bazılarını işaret etmek yerinde olacaktır

İnsanlar çoğunlukla mala karşı gönül doygunluğuna erememiş aşırı bir istek içinde bulunur. 1

:Peygamberimiz insanın bu aşırı isteğinin kazandıkça arttığını bildirir. Şöyle buyurur

لَوْ كَانَ لِابْنِ آدَمَ وَادِيَانِ مِنْ مَالٍ لَا بِنَعْيِ ثَالِثَا، وَلَا يَمَلَأُ جَوْفَ ابْنِ آدَمَ إِلَّا التُّرَابُ، وَيَتُوبُ اللَّهُ عَلَى مَنْ تَابَ

“İnsanoğlunun iki dere dolu malı olsa bir üçüncüsünü ister. İnsanoğlunun ihtiras dolu gönlünü topraktan başka bir şey doyurmaz. Şu kadar ki tövbe eden kişinin tövbesini

Allah kabul eder.” (Müslim, Zekât, 117 “1048”)



2. Dinî ibadetler özellikle hac, dinî duyguları kuvvetlendirir. Yeryüzünde Allah'a ibadet için ilk inşa edilmiş olan mabedi Kâbe'yi ziyaret etmek, alemlere rahmet olarak gönderilen Peygamberimizin doğup büyüdüğü, Peygamber olarak görevlendirildiği ve son semavî kitap Kur'an-ı Kerim'in kendisine indiği bu kutsal yerleri görmek insana heyecan verir ve onu asırlar öncesine Peygamberimizin yaşadığı mutluluk asrına götürür. Bu ise hiç şüphesiz onun manevî duygularını kuvvetlendirir.

3. Hac, insana zorluklara karşı dayanma gücü kazandırır. Hac turistik bir gezi değildir, oldukça yorucudur. Bunun için hacca niyet etmiş olan kimsenin her zamandan daha çok hoşgörülü olması, arkadaşlarını incitici ve kırıncı söz ve davranışlardan sakınması tavsiye edilmiştir. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurulmuştur: الْحَجُّ أَشْهَرُ مَعْلُومَاتٍ فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ
“Hac bilinen aylardadır. Kim o aylarda hacca niyet ederse hac esnasında kadına yaklaşmak, günah sayılan davranışlara yönelmek, kavga etmek yoktur.” (Bakara, 197)

Böylece insan her zamankinden daha çok iradesine hakim olacak, öfkelenmemeye, çevresine rahatsızlık vermemeye özen gösterecektir. Karşılaştığı zorluklara katlanacak, erdem kişi olmaya yönelecektir.

4. Hac, insana mahşer gününü hatırlatır. İnsanlar ölecek, sonra da dirilip hesap vermek üzere mahşer yerinde toplanacaklardır. Bilindiği üzere hacca niyet edilirken normal elbiseler çıkarılır ve iki bez parçasından ibaret olan ihrama bürünülür. Sosyal durumları ne olursa olsun her seviyedeki erkek hacı adayı aynı kıyafete girmek zorundadır. Bu ise ona doğuşta herkesin Allah katında eşit olduğunu, öldükten sonra tekrar dirilip Allah'ın huzurunda dünyada yaptıklarının hesabını vereceğini hatırlatır ve ona o hesap günü anını yaşatır. Düşünmesi bile insana dehşet veren o anı hatırlaması ise o güne kadar yaptığı pek çok şeye karşı pişmanlık duymasını ve tövbe etmesini sağlar.

5. Hac, İslâm kardeşliğini pekiştirir. Toplu halde yapılan ibadetler insanların birbirleriyle tanışıp kaynaşmalarını sağlar. Hac, dünya üzerinde yaşayan dilleri ve renkleri ayrı olan Müslümanları, ibadetlerinde yöneldikleri Kâbe'de bir araya toplar, böylece tanışır ve kaynaşır. Ülkeleri hakkında bilgi alışverişinde bulunurlar. Birbirlerinin dertleriyle ilgilenir, ortak problemlerine çare ararlar.

Hac, dünya üzerinde yaşayan dilleri ve renkleri ayrı olan Müslümanları, ibadetlerinde yöneldikleri Kâbe'de bir araya toplar, böylece tanışır ve kaynaşır. Ülkeleri hakkında bilgi alışverişinde bulunurlar. Birbirlerinin dertleriyle ilgilenir, ortak problemlerine çare ararlar.

Kurban İbadeti

Kurban ise, fedakârlığın ve Hakk'a yakınlığın, teslimiyetin, ihlasın bir zirvesi ve şîârı. Hazret-i İbrahim'in, en kıymetli oğlunu böyle bir fedakârlık içinde oluşunu tefekkür... Hepsinin güzel ahlâk ile irtibatı aşikâr... Yani ibadetlerde de Rabbimiz bizden güzel ahlâk istiyor.

Kurban Nedir:

Sözlükte "yaklaşmak, Allah'a yakınlık sağlamaya vesile olan şey" anlamına gelen kurban, dinî bir terim olarak, "ibadet maksadıyla belirli bir vakitte belirli şartları taşıyan hayvanı usulünce boğazlamak, ya da bu şekilde boğazlanan hayvan" demektir.

Kurban, Yüce Yaratıcı'ya yakınlaşmaktır; bundan dolayı kurbanlarımız, "kurb" anlarımızdır, yani O'na en yakın olma zamanlarımızdır. Kurban, mukarrebûndan olma çabasıdır, yani takvaya erişme arzusu içinde Yüce Yaratıcı'ya yaklaşanlar arasına girebilme gayretidir. Kurban, takvaya; takva da Allah'a ulaştırır. Nitekim Yüce Rabbimiz kurban hususunda takvaya işaret ederek

لَنْ يَنَالَ اللَّهَ لُحُومُهَا وَلَا
دِمَاؤُهَا وَلَكِنْ يَنَالُهُ
التَّقْوَىٰ مِنْكُمْ

**(O kurbanların)
ne etleri ne de
kanları Allah'a
ulaşacaktır.
Fakat O'na sizin
takvanız
ulaşacaktır."
(Hac 37)
buyurmaktadır.**

Hiç kimse evini, barkını, malını, mülkünü öte dünyaya götürebilmiş mi? Hiç kimse lüks arabalarıyla, lüks evlerinin içine gömülebilmiş mi? Yüzlerce evi olan kişi de gece birkaç metrekarede uyur, sokakta kalan da. Ağaların paşaların, beylerin, milyarderlerin mezarda işgal ettikleri yerle, adı bilinmedik bir garibanın işgal ettiği yer aynı değil midir? Beş metrekareye sığacak beden çoğu zaman dünyaya sığamaz biçimde davranır.

Mesele dünyadaki ağırlıklar ya da özgül ağırlıklar değil asıl mesele Rabbin katındaki ağırlık ve kıymettir. Mesele yaratan ve yaratılanın katında değer kabul edilebilecek bir güzellik bırakabilmektir.

Kurban; putları adına kurbanlar kesenlerin şirkine karşılık, İslâm'da "sadece Allah adına ve O'nun adıyla O'na gönderilen" bir tevhit sembolüdür.

Allah rızası için kestiğimiz kurbanlarımız ile yoksulların et ve gıda ihtiyacını karşılamış, böylece Müslüman toplumda kardeşlik, yardımlaşma ve dayanışma ruhunu canlı tutarak, sosyal adaletin gerçekleşmesine katkıda bulunmuş oluruz.

Kurban; toplum içindeki zenginlere malını Allah rızası için harcama ve başkalarıyla paylaşma haz ve alışkanlığını verir, onları cimrilik hastalığından ve dünya malına tutkunluktan kurtarır. Neticede fakirleri de bayram günlerindeki sevince ortak ederek, birlik ve kardeşlik içinde huzurlu bir bayram geçirmelerini sağlar.



Kurban Teslimiyettir

Kurban, insandaki aşırı isteklerin, başkasına merhametsizce davranmanın azalmasına yardımcı olur. İnsan Allah için boğazlanan hayvanı o haliyle görürse, merhameti çoğalır. Acziyet içerisindeki hayvandan ibret alarak başkasının kanına tecavüzün zorluğunu anlar.

Resûl-i Ekrem'in kurban kesen Müslüman'dan söz ederken "Âdemoğlu" ifadesini kullanması, bize insanlık tarihinde ilk kurban ibadetini yerine getiren Hz. Âdem'in iki oğlunu hatırlatmaktadır. Her ikisi de birer kurban sunmuşlardı da Allah, kendisine karşı gelmekten sakınan oğulun kurbanını kabul etmiş ve onun dilinden kardeşine söylediği g'ibi İNَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ Allah ancak takva sahiplerinden kabul eder." (Maide 27) buyurmuştu. Zaten içerisinde takva olmayan ibadetler adet olmaktan öteye geçemez

Yine Peygamberimizin, kurbanı "Hz. İbrâhim'in sünneti" olarak nitelemesi de İbrâhim'in (as) oğlu İsmâil'i kurban etmekte sınılanmasına bir atf olsa gerekir. Yüce Allah, en sevdiği varlığını, biricik oğlunu feda etmekten çekinmeyen Hz. İbrâhim'i büyük bir kurban göndererek mükâfatlandırmıştı. Böylece kurban ibadeti sonrakiler için İbrâhimî bir sünnet/gelenek hâline gelmişti. Bu husus Kur'an-Kerimde şu şekilde dile getirilir.

رَبِّ هَبْ لِي مِنَ الصَّالِحِينَ فَبَشَّرْنَاهُ
بِغُلَامٍ حَلِيمٍ

"O: 'Rabbim! Bana sâlihlerden olacak bir evlat ver' dedi. İşte o zaman biz onu uslu bir oğul ile müjdeledik." (Saffat 100-101)

فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْيَ قَالَ يَا بُنَيَّ إِنِّي
أَرَى فِي الْمَنَامِ أَنِّي أَذْبَحُكَ فَانظُرْ مَاذَا تَرَى
قَالَ يَا أَبَتِ افْعَلْ مَا تُؤْمَرُ
سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّابِرِينَ
"Çocuk, babasıyla beraber iş güç tutacak yaşa gelince babası ona, "Yavrucuğum" dedi, "Rüyamda seni kurban ettiğimi gördüm; düşün bakalım sen bu işe ne diyeceksin?" Dedi ki: "Babacığım! Sana buyurulanı yap; inşaallah beni sabredenlerden biri olarak bulacaksın." (Saffat 102)

فَلَمَّا اسَلَمَا وَلَّيَهُ لُجَبَيْنِ، وَنَادَيْتَاهُ اَنْ يَا
اِبْرَاهِيْمُ

“Her ikisi de (ilâhî buyruĝa) teslim olunca ve babası onu yüzüstü yatırınca, “Ey İbrâhim!” diye ona seslendik; (Saffat 103-104)

قَدْ صَدَّقْتَ الرَّءِيْبَ اِنَّا كَذَلِكْ نَجْزِي
الْمُحْسِنِيْنَ

Tamam, rüyanı gerçekleştirmiş oldun.” İşte iyileri biz böyle ödüllendiririz.” (Saffat 105)

اِنَّ هَذَا لَهُوَ الْبَلْوَا الْمُبِيْنُ، وَفَدَيْتَاهُ بِذَبْحٍ
عَظِيْمٍ

“Bu, kesinlikle apaçık bir imtihanıdır. Biz, (oğlunun canına) bedel olarak ona iri bir kurbanlık verdik.” (Saffat 106-107)

Kur’an-ı Kerimde yer alan bu örneklerden hareketle, tarih boyunca hemen hemen her toplumda kurban ibadetinin var olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim

Kur’an-ı Kerîm bu gerçeği,
وَلِكُلِّ اُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكًا لِّيَذْكُرُوا اسْمَ اللّٰهِ
عَلٰى مَا رَزَقْتَهُمْ مِنْ بَهِيمَةِ الْاَنْعَامِ

“Her ümmet için, Allah’ın kendilerine rızık olarak verdiği hayvanlar üzerine ismini anarak kurban kesmeyi meşru kıldık.”

(Hac 34) âyetiyle dile getirmektedir.

İslâm öncesi Arap toplumunda da çeşitli amaçlarla putlar adına kurban kesme âdeti yaygındı.

Câhiliye Arapları, belli zamanlarda Kâbe’deki putlara olan bağlılıklarını göstermek için kurban keserlerdi. İslâm döneminde bu âdet, tevhid inancına aykırı öğelerden temizlenerek Hz. İbrâhim’in sünnetine uygun biçimde ihya ve ıslah edilmiştir.

Putlar için herhangi bir hayvan kurban etmek şirk, bu şekilde kesilen hayvanlar da murdar sayılmıştır. (DİA Kurban mad. sayfa 436)

İslam Tarihinin İlk Kurbanı:

Tarih, hicretin ikinci senesi, Zilhicce ayının onunu göstermekteydi. Peygamber (sav), Yesrib’in Medine-i Münevvere’ye dönüşmesinden sonra ashâbıyla birlikte ilk kez Kurban Bayramı kutlayacaktı. İlk defa Allah adına kurbanlar kesilecek, Müslümanlar birlik ve dirlik içinde bayram yapacaklardı. Ensar-muhacir kardeşliğinin ardından yardımlaşma ve dayanışmanın güzel bir örneği daha sergilenecekti. İslâm’ın bayramlarından birini daha kutlamanın heyecan ve coşkusu büyük küçük herkesi sarmıştı.

Kurban Bayramı sabahı Yüce Peygamber ashâbına kaldıracığı bayram namazına hazırlanmaktaydı. Güneşin yükselişiyle birlikte bayram namazı için önceden tespit ettiği açık alandaki musallâya (namazgâha) doğru ilerlemeye başladı. Yol boyu giderken henüz vakti gelmediği hâlde aceleyle kesilmiş kurbanlar dikkatinden kaçmadı.

Allah Resûlü, bayram heyecanını yaşamaları, dua ve hutbeden yararlanmaları arzusuyla genciyle yaşlısıyla bütün kadınların da bayram sabahı namazgâha gelmelerini istemişti. Namazgâha varınca oradakilere selâm verdi ve bir bastona dayanarak Allah’a hamd ve senâ ettikten sonra ashâbına şöyle seslendi:

İbadetlerde İhlas ve Samimiyet

خَطَّ خَطًّا مَرَبَعًا وَخَطًّا وَسَطًا الْخَطُّ
الْمَرَبِعُ وَخَطُّوطًا إِلَى جَانِبِ الْخَطِّ الَّذِي
وَسَطَ الْخَطِّ الْمَرَبِعِ وَخَطًّا خَارِجًا مِنْ
الْخَطِّ الْمَرَبِعِ فَقَالَ: أَنْدَرُونَ مَا هَذَا .
قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ . قَالَ: هَذَا
الْإِنْسَانُ الْخَطُّ الْأَوْسَطُ وَهَذِهِ الْخَطُّوطُ
إِلَى جَنْبِهِ الْأَعْرَاضُ تَنْهَشُهُ أَوْ تَنْهَسُهُ مِنْ
كُلِّ مَكَانٍ فَإِنْ أَخْطَاهُ هَذَا أَصَابَهُ هَذَا
وَالْخَطُّ الْمَرَبِعُ الْأَجَلُ الْمُحِيطُ وَالْخَطُّ
الْخَارِجُ الْأَمَلُ . قَالَ رَسُولُ اللَّهِ هَذَا ابْنُ
آدَمَ وَهَذَا أَجَلُهُ عِنْدَ قَفَاهُ . وَبَسَطَ يَدَهُ
أَمَامَهُ ثُمَّ قَالَ: وَتَمَّ أَمَلُهُ

İhlâs ve Samimiyet, dinin özüdür. İhlâs ve samimiyet, gösterişi bir tarafa bırakıp kulluğu sadece Allah'a özgü kılmaktır.

Bazen insanlığın hayrı için koşuşturma içinde olan kardeşlerimizden “Allah razı olsun bile demediler” mazeretlerini duyabiliyoruz. Bir başka açıdan ihlas ve samimiyet, ifade etmek gerekirse, yapmış olduğumuz iyilikler için “Allah razı olsun deseler yeter” demeden sadece O'nun rızası için yapabilmektir.

İhlas, Yaratanına karşı samimiyettir. İhlas, dünyevi çıkarları bir tarafa bırakmaktır. İhlas, ne makam ne mevki, ne teşekkür, ne takdir beklemeden her türlü işinde yalnızca Yaratanına yönelmektir. Rabbimiz En'am süresi 162. Ayette Peygamberimiz (sav) ve O'nun şahsında bizler için şöyle buyruluyor:

قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ
وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

“Ey Muhammed! De ki; Şüphesiz benim namazım, ibadetlerim, yaşamım ve ölümüm Âlemlerin Rabbi olan Allah içindir.” (En'am 162)

İhlâs, Cenâb-ı Allah'a yakınlaşabilme gayesiyle her türlü dünyâ menfaatlerinden kalbi koruyabilmektir. İhlâsın meyvesi ise, ihsandır. Bu da, kulun, sanki Allâh'ı görüyormuş gibi ibâdet ve davranışlarda bulunması ve kendisini her ân ilâhî müşâhede altında hissedebilmesidir.

hissedebilmesidir.

إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَاعْبُدِ اللَّهَ
مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ

“(Ey Rasûlüm!) Şüphesiz ki Kitâb'ı sana hak olarak indirdik. O halde sen de dîni Allâh'a has kılarak ihlâs ile kulluk et!..”

(Zümer 2)

قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ

kılarak ihlâslı bir şekilde O'na kulluk etmekle emrolundum.” (Zümer 2)

Huzûr-i ilâhîden kovulan iblîs:

قَالَ رَبِّ بِمَا أَغْوَيْتَنِي لَأَرِيَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ وَأَلْعُوْبُهُمْ أَجْمَعِينَ

“Dedi ki: Ey Rabbim! Andolsun ki beni azdırmana karşılık ben de yeryüzünde onlara (günâhları) süsleyeceğim ve onların hepsini mutlaka azdıracacağım.” (el-Hicr, 39)

إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ الْمُخْلِصِينَ

“Ancak onlardan ihlâsa erdirilmiş kulların müstesnâ!..” (el-Hicr, 40)

عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ، أَنَّهُ قَالَ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ بَعَثَهُ إِلَى الْيَمَنِ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَوْصِنِي قَالَ: "أَخْلِصْ دِينَكَ يَكْفِيكَ الْقَلِيلُ مِنَ الْعَمَلِ

“Peygamberimiz, Muâz b. Cebel'i Yemen'e

gönderirken: “Dininde samimi/ihlâslı ol ki az amel bile sana yetsin.” Buyurmuştur. (Hâkim, Müstedrek, VIII, 2797 (4/306).

Riya, “Allah’tan başkasının hoşnutluğunu kazanma düşüncesiyle amelde ihlâsı terketme” (et-Ta’rîfât, “riyâ” md.); “Allah’a itaat eder görünerek kulların takdirini kazanmayı isteme” (Gazzâlî, III, 297); “ibadeti Allah’tan başkası için yapma, ibadetleri kullanarak dünyevî çıkar peşinde olma; Allah’ın emrini yerine getirmek maksadıyla değil insanlara gösteriş olsun diye iyilik yapma” (Kurtubî, V, 422; XX, 212); “insanların görmesi ve takdir etmesi için ibadeti açıktan yapma” (İbn Hacer, XXIV, 130) vb. şekillerde tanımlanmıştır.



Riya, kişinin söz ve davranışlarında gösterişe yer vermesi; ameli-i salih kapsamında yer alan bir şeyi Allah’ın rızası için değil, insanların beğenisi için yapmasıdır. Bu tür davranışlar sergileyen kişilere riyakâr veya mürâî denir.

Riya, kişinin, başkalarının beğenisini kazanmak, şan, şöhret saygınlık ve çıkar sağlamak amacıyla gösteriş için inandığından farklı davranışlarda bulunmasıdır. Riya, gizli yapılması gereken amel ve ibadetleri başkalarının görmesi amacıyla açıktan yapmaktır.

Riya Karışan Ameller Boşa Gider

Dünyevî menfaat söz konusu olunca ameller boşa gider. İçerisine riya karışan ibadet ve amelin özünün yok oluşu ve kuru bir davranıştan ibaret oluşu ise Kur’an’da şöyle dile getirilmiştir:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَبْطُلُوا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَىٰ الَّذِي يَنْفَعُ مَالَهُ رَبَّاءِ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ صَفْوَانَ عَلَيْهِ تَرَابٌ فَاصَابَهُ وَابِلٌ فَتَرَكَّهُ صَلْدًا لَا يَقْدِرُونَ عَلَىٰ شَيْءٍ مِّمَّا كَسَبُوا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ

"Ey iman edenler! Allah'a ve ahiret gününe inanmadığı halde insanlara gösteriş olsun diye malını harcayan kimse gibi, sadakalarınızı başa kakmak ve gönül kırmak suretiyle boşa çıkarmayın. Böylesinin durumu, üzerinde biraz toprak bulunan ve maruz kaldığı şiddetli yağmurun kendisini çıplak bıraktığı bir kayanın durumu gibidir. Onlar kazandıklarından hiçbir şey elde edemezler. Allah kâfirler topluluğunu hidayete erdirmez." (Bakara; 264)

Ashâbına kendileri için en fazla korktuğu şeyin küçük şirk olduğunu söyleyen Allah Resûlü"ne,

يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا الشِّرْكُ الْأَصْغَرُ؟

“Ey Allah'ın Resûlü, küçük şirk nedir?” diye sorduklarında şöyle cevap vermiştir:

الرِّبَاءُ. يَقُولُ اللَّهُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِذَا جَزِيَ النَّاسُ بِأَعْمَالِهِمْ: إِذْهَبُوا إِلَى الَّذِينَ كُنتُمْ تَرَءُونَ بِأَعْمَالِكُمْ فِي الدُّنْيَا، فَانظُرُوا هَلْ تَجِدُونَ عِنْدَهُمْ جَزَاءً؟



“Riyadır.”

Yüce Allah kıyamet gününde kullara amellerin karşılığını verdiği zaman, onlara, "Dünyada kendilerine riyakârlık yaptıklarınızın yanına girdin! Bakın acaba onların yanında bir mükâfat ya da hayır görebilir misiniz?" diyecek.” (Beyhaki, Şuabü'l-İmân, V, 333.)

Riya, maddî ve manevî çıkar elde etmek için yapılır. Kişinin özellikle ibadetlerini gösteriş için yapması, onun şirke girmesi; namazının, orucunun, haccının, zekatının boşa gitmesine sebep olur.

Riya çok değişik şekillerde yapılmakta birlikte, bunlarda ortak özellik, dindarlık veya dürüstlük görüntüsü altında, insanlar arasında çıkar sağlamak, şan ve şöhrete ulaşmak arzusudur.

Sevmedikleri kişileri seviyormuş gibi görünen, onları öven ve böylece menfaat sağlamaya çalışan riyakârlara da bol bol rastlanır.

Şu halde, Allah'ın emrini ve rızasını düşünerek değil de, dindar görünmek için ibadet etmek, âlim ve bilgili desinler diye ilimle uğraşmak, cömert tanınmak için zekât ve sadaka vermek, riyadan ibaret kötü bir davranışın ötesinde bir anlam ifade etmemektedir.

Rasulullah (sav) Efendimiz buyurdular ki:

إِنَّ اللَّهَ لَا يَنْظُرُ إِلَىٰ أَجْسَامِكُمْ، وَلَا إِلَىٰ صُورِكُمْ، وَلَكِنْ يَنْظُرُ إِلَىٰ قُلُوبِكُمْ وَأَعْمَالِكُمْ

“Allah sizin bedenlerinize ve yüzlerinize değil, kalplerinize bakar.” (Müslim, Birr, 34)

Özet olarak ibadetler sadece Allah rızası için yapılır. İbadetlerden lezzet ve tat almak, dünya ve ahirette kazançlı çıkmak için ibadetler usulüne ve ruhuna uygun bir şekilde yapılmalıdır.

Rabbimiz bizleri kendisine ihlasla ibadet yapanlardan, Rasülüne candan bağlananlardan ve sevdiklerine dost olanlardan eylesin.